TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ

GENEL YÖNETİM KURULU

ÇALIŞMA RAPORU

TBKP BÜYÜK KONGRESİ

12-14 Ocak 1991 ■ ANKARA

Av. İNCİ İŞBULUR
tarafından bağışlanmıştır.

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ

Genel Yönetim Kurulu

ÇALIŞMA RAPORU

TBKP BÜYÜK KONGRESİ

12-14 Ocak 1991 ■ ANKARA

İÇİNDEKİLER

3
Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Yönetim Kurulu'nun Büyük Kongre'ye sunduğu ÇALIŞMA RAPORU

71
EKLER

73
Genel Yönetim Kurulu'nun Büyük Kongre'ye sunduğu "TBKP'nin Geleceği Üzerine" karar tasarısı

76
Genel Yönetim Kurulu'nun Büyük Kongre'ye sunduğu "TBKP ve Yenilenme" üzerine karar tasarısı

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Genel Yönetim Kurulu'nun Büyük Kongre'ye sunduğu ÇALIŞMA RAPORU

Bugün Türkiyeli komünistler, 70 yıllık yasağın ardından, ilk kez açık ve yasal kongrelerini yapıyorlar. Ülkemiz üzerinde sürüp giden 70 yıllık utancı ve Türkiye'ye çok şey kaybettiren kara lekeyi, komünizm tabusunu yıkan, halkın vicdanıyla aklanmış ve meşruiyetini kanıtlamış, Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin Büyük Kognresi'ni gerçekleştirmekten büyük bir onur duyuyoruz

Onur duyuyoruz, çünkü bu kongre, çağ dışı yasak zincirlerini kıran, bileğinin hakkıyla kazanılmış özgürlüğün sonucudur. Çünkü bu kongre, 70 yıl boyunca akıl almaz zor koşullarda yürütülen kahırlı, özverili ve kararlı bir mücadelenin ürünüdür.

Bugünleri görmek için bir ömür boyu yılmadan mücadele eden yoldaşlarımızı, politik cinayetlerde ve işkence tezgahlarında yitirdiğimiz, onlarca yıl hapis ve sürgünlerde boyun eğmeden direnen komünistleri hatırlıyoruz. Mustafa Suphi ve Ethem Nejat yoldaşımızla birlikte, Karadeniz'de hunharca katledilen 15'leri hatırlıyoruz.

Ömürlerini barış, özgürlük, bağımsızlık ve komünizm uğrunda mücadeleye adamış Salih Hacıoğlu, Şefik Hüsnü, Reşat Fuat, Hikmet Kıvılcımlı, Zeki Baştımar, İ. Bilen ve Behice Boran yoldaşlarımızı hatırlıyoruz. 12 Eylül öncesi faşist terör döneminde yaşamını yitiren nice komünisti, Bahçelievler katliamında ölen yedi TİP'li yoldaşımızı, Ali İhsan Özgür'ü, Talip Öztürk'ü, Barış Yıldırım'ı canıyla komünist onurumuzu ve varlığımızı koruyan Mustafa Hayrullahoğlu'nu hatırlıyoruz.

Deniz Gezmiş'i Hüseyin İnan'ı, Sinan Cemgil'i, Mahir

Çayan'ı hatırlıyoruz. 12 Eylül'ün işkence tezgahlarında yitirdiklerimizi, 17 yaşında darağacına çekilenleri, Erdal Eren'i hatırlıyoruz.

Bugün de cezaevlerinde tutulan, insanlık onuru için direnen binlerce politik tutukluyla beraberiz.

Bu ülkede hiçbir zaman eşit haklı yurttaşlar olarak yaşayamayan, ana dilini konuşması bile yasaklanan Kürt halkı üzerinde sürüp giden insanlık dışı baskıları hatırlıyoruz. Doğu'da katledilen, adını bildiğimiz ve bilmediğimiz nice Kürt yurtseverini, Yeşilyurt köylülerini, Diyarbakır Cezaevi'nde bir özgürlük meşalesi gibi yananları, Necmettin Büyükkaya'yı hatırlıyoruz.

Bugün de şoven baskıya karşı direnenlerle Mehdi Zana'yla, Vedat Aydın'la beraberiz.

Ülkemizde hiçbir zaman özgürlüğü doya doya yaşayamayan , aydınlık beyinlerinin ürünlerini toplumumuzun ve halkımızın yararına kullanamayan, düşünceleri nedeniyle ağır baskılara uğrayan aydınlarımızın acılı yaşamlarını hatırlıyoruz. Nazım Hikmet'i, Sabahattin Ali'yi, Orhan Kemal'i, Ruhi Su'yu; faşist terör kurbanı Doğan Öz, Cavit Orhan Tütengil, Abdi İpekçi ve daha nicelerini hatırlıyoruz.

Hiçbir dönemde yüzü gülmeyen halkımızı, ağır sömürü ve hayat pahalılığı altında ezilen işçi sınıfımızı ve tüm çalışanları, dünya devletleri arasında bir türlü eşit haklı ve onurlu bir yer kazanamayan güzel ülkemizi düşünüyoruz. Bu "makus talihi" yenmek için sürdürülen mücadeleyle 15-16 Haziran'larla, 1 Mayıs'larla, 13 Ocak'la ve bugün de insanca bir yaşam ve demokratik haklar için direnen yüzbini aşkın grevci işçiyle beraberiz.

12 Eylül'ün en karanlık günlerinde bir özgürlük kıvılcımı gibi parlayan, yürekli çıkışı gerçekleştiren aydınlarımızla; kızlarına ve oğullarına yönelen baskı ve zorbalığa karşı göğüslerini siper eden mahkum aileleriyle, cezaevlerinde insanlık onuru için direnenlerle, YÖK boyunduruğuna karşı demokratik üniversite için müaadele eden gençlerimizle, ayrımcılığa, erkek egemen ideolojiye ve geleneksel yargılara başkaldıran kadınlarla; doğayı ve insanlın geleceğini kurtarmak için el ele tutuşanlarla ve sa-

vaşa hayır diye haykırdığı için 16 yaşında hapishaneye düşen fidanlarımızla beraberiz.

İnsanca bir yaşam ve özgür bir Türkiye için kuşaklar boyu mücadele veren, bizi bugünlere getiren insanlarımızı anıyoruz. Bugün de aynı idealler için, yaşamın her alanında direnen binlerce isimsiz kahramanı, özgürlük savaşçılarını selamlıyoruz. Kongremizi bu insanlara, onların özverili ve yiğit mücadelelerine adıyoruz. Hiçbir şey unutulmadı, hiçbir şey boşa gitmedi!

Bugün özgürlüğünü kazanmış komünistler olarak kongremizi yapıyoruz. Partimiz yasal, ama Anayasa Mahkemesi'nde yargılandığımızı unutmuyoruz. Hala cezaevlerinde parti üyelerimiz ve 141-142 mahkumları var. Yakın dönemde Prof. Muammer Aksoy'un öldürülüşüyle başlayan politik cinayetler zinciri sürüyor. Hükümet yetkililerinin açıklamalarına göre "sadece Türkiye'nin işgal edilmesi halinde kullanılmak üzere" örgütlenen, kontgerilla adıyla bilinen Özel Harp Dairesi'nin, Doğu'da ilan edilmemiş savaşta kullanıldığının itiraf edildiğini unutmuyoruz. Ana dillerini konuştukları için Kürt yurtseverlerinin, savaşa hayır diyen çocuklarımızın tutuklandıklarını unutmuyoruz. Hala cezaevlerinde binlerce politik tutuklu ve mahkum var. Vatandaşlık hakları gasp edildiği için ülkeye dönemeyen politik göçmenler var.

Türkiye'de 12 Eylül rejimi tasfiye edilmiş değildir. Ülkemiz hala bu rejimin kara gölgesi altında yaşamaya devam ediyor. Ancak özgürlük ateşini söndürmeyi, kazanımlarımızı geri almayı ve Türkiye'yi yeniden ortaçağ karanlıklarına sürüklemeyi başaramayacaklar!

DERİNLEŞEN REJİM BUNALIMI VE ARTAN İSTİKRARSIZLIK

Türkiye bugün, derinleşen yapısal bunalımın sonuçlarını her alanda yaşamaktadır. Osmanlı'dan bu yana gelen otoriter, merkeziyetçi, geleneksel devlet, bütün kurumlarıyla tıkanmış durumdadır.

Türkiye'de parlamento, halkın iradesini yansıtmaktan bütünüyle uzaktır. Ortaya çıkan çarpıklığı, demokratik mekanizmaları harekete geçirerek çözmek bir türlü müm-

kün olamamaktadır. Bu parlamento, en temel işlevi olan yasama fonksiyonunu yerine getirememekte ve ülke, bütün kritik konularda kanun hükmünde kararnameler eliyle yönetilmektedir. Devlet gelirlerinin önemli bir bölümünün fonlar aracılığıyla kullanılması nedeniyle bütçe hazırlama görevi, bütünüyle kağıt üzerinde kalmaktadır. Meclis denetim işlevini de yerine getirememektedir. Türkiye'nin geleceğini etkileyecek önemli iç ve dış sorunların hiçbiri, bugüne kadar Meclis'te ele alınıp tartışılabilmiş değildir. Hiçbir ciddi meclis araştırması örneği yaşanmamıştır.

Varolan hükümet bütünüyle göstermelik konumdadır. Çevik kuvvetin çağrılması örneğinde olduğu gibi, bakanların imzaladıkları boş kağıtlar Çankaya'da doldurulmakta, halkın ezici çoğunluğu, bütün muhalefet partileri ve demokratik kuruluşlar karşı olmasına rağmen ülkemiz, adım adım bir savaşa sürüklenmektedir. Halkımız gibi bakanlar da gerçekleri Brüksel'den duymakta, Başbakan bu durumu "eskiden de boş kağıtlara imza atılırdı" diyerek kamuoyunda savunmaktadır. Bugün yürütme ve yasama yetkilerinin Anayasa ve yasalara aykırı olarak, Cumhurbaşkanı Özal tarafından kullanıldığı açık bir gerçektir.

Türkiye uluslararası sözleşmelere, AGİK Sosyal Şartı'na imza atmakta, ancak iç hukuku bunlara göre düzenlemek için tek adım atmamaktadır. Yargı bağımsızlığı önemli ölçüde zedelenmişken Anayasa Mahkemesi kararları uygulanmamakta, mahkemenin iptal edeceği anlaşılan kararnameler numaraları değiştirilerek yeniden yürürlüğe konulmakta ve yargı denetimi kağıt üzerinde bırakılmaktadır. "Liberalizme", "hür düşünceye" ve insan haklarına övgü düzen açıklamalara rağmen, 12 Eylül'ün "yasaları" ve kurumları, çağ atladığı iddia edilen Türkiye'de varlıklarını sürdürüyor.

12 Eylül'de budanan demokratik hak ve özgürlükler bir yana bugün Türkiye'de yürürlükteki yasalara göre tepkilerini demokratik bir biçimde ortaya koymak isteyenlere bile idari makamlarca izin verilmemektedir. Yapılan bütün resmi açıklamalara rağmen, 141-142 ve 163. maddelerle ilgili yasa tasarısı hükümetten meclise bir

türlü gelememektedir. İnsanlar hala düşünce ve inançları nedeniyle tutuklanmakta, işkence görmekte ve mahkum olmaktadır. Cezaevleri toplumun kanayan yarası olmaya devam etmektedir.

Doğu'da olağanüstü hal uygulaması sürüyor, yasa tanımazlık ve zorbalık bütün şiddetiyle devam ediyor, insan hakları en kaba bir biçimde ihlal ediliyor ve can güvenliği kalmayan binlerce Kürt köylüsü göç etmek zorunda kalıyor, köyler boşaltılıyor. Ana dillerini konuşan Kürt yurtseverleri tutuklanıyor.

Bugün Türkiye'de iktidar partisi dahil, bütün partiler, bütün toplumsal güçler 1982 Anayasası'nı reddetmekte ve çok geniş güçler insan haklarına dayalı, bireyi ve sivil toplumu başa alan yeni bir anayasa fikrini savunmaktadır. Ne var ki, bu doğrultuda tek bir adım atılabilmiş değildir.

Kamuoyu yoklamalarına göre işverenler dahil, toplumumuzun ezici çoğunluğu bugünden hoşnut olmadığı gibi, gelecek konusunda da bir ümit taşımamaktadır. Bu koşullarda parlamentodaki muhalefet partileri durumu eleştirmekte, iktidara geldiklerinde sorunları çözeceklerini söylemekte, ancak bugünkü durumu değiştirecek etkili ve sonuç alıcı bir çıkış yolu ortaya koyamamaktadır.

Böyle bir Türkiye'de komünistler, özgürlükleri için yürüttükleri kararlı bir mücadele sonunda, 141-142'ye rağmen kendi kimlikleriyle kamuoyu önünde politika yapmakta, yasal partilerini kurmakta ve bu kongreyi gerçekleştirmektedirler. Grev yasasında grev gözcülüğü bile sıkı yasaklar altına alınmışken Zonguldak'ta maden işçileri, bu yasakları kat be kat aşan durumlar yaratmakta, yasaklarla dolu toplantı ve gösteri yürüyüşleri yasasını işlemez duruma getirmektedir. Öğretmenler ve memurlar, fiili durumlar yaratarak sendikalarını kurmaktadır. Mahkeme önünde 2932 sayılı yasayı hiçe sayarak Türkçe ifade vermeyi reddedip, kendi ana dili Kürtçe konuşmakta ısrar edenler tahliye edilmektedir. Hükümetin "yasa dışı eylem" yargısına ve tehditlerine karşın milyonlar, 3 Ocak genel grevini gerçekleştirmektedir.

Bugün Türkiye'de hangi önemli toplumsal gelişmeye bakarsak bakalım, kazanılan her demokratik mevzinin,

teneffüs edilen her özgürlük soluğunun, var olan yasaları zorlayarak, yasakları ve tabuları aşarak gerçekleştiğini görebiliriz. Bugünkü Türkiye'nin tablosuna değinirken verdiğimiz örneklerin her biri, rejim bunalımının derinliğinin ve var olan yasal durum ve devlet kurumlarına hakim olan anlayış ile toplumsal gelişme arasında keskinleşen karşıtlığı ortaya koyan göstergelerdir; toplumsal yaşamın her alanında etkisini derinden hissettiren bu karşıtlığın sonuçlarıdır.

TÜRKİYE'NİN GÜNDEMİNDEKİ TEMEL SORUN DEVLETİN DEMOKRATİK CUMHURİYET OLARAK YENİDEN YAPILANMASIDIR

Türkiye, Osmanlı'dan bu yana, ikiyüz yıldır "gerilikten nasıl kurtuluruz" sorusunu tartışıyor. Amacımız burada tarihsel bir değerlendirme yapmak değildir,Türkiye'nin bugün yaşadığı sorunların tarihteki köklerini aramaktır. İki yüzyıl boyunca ortaya çıkan "modernleşme" çabaları sürekli olarak, en başta devleti kurtarmak fikrinden hareket etti. Her biri farklı programlarla da olsa, Osmanlı'dan bu yana sürüp gelen geleneksel, merkeziyetçi devleti restore etmeyi ve bu devlet eliyle toplumu, yukarıdan aşağıya yeniden şekillendirmeyi amaçlayan girişimler olarak ortaya çıktı. Bu nedenle bireyi, yurttaşlık bilincini, onun gelişimini ve yaratıcılığını öne çıkarmak yerine ümmet toplumunda var olan, bireylerden bağımsız soyut devlet ve kul anlayışını güçlendirdi. Toplumsal yaşamda, geleneksel yapıların çözülmesinin bir sonucu olarak da ortaya çıkan sosyal, politik çeşitliliği ve çoğulculuğu, bir zenginlik ve yeninin dinamizm kaynağı olarak görmek bir tarafa, bir zaaf, "Devlet-i Ali'nin menfaatlerine" yönelmiş bir tehdit olarak gördü. Devlet kültüne, onun otoritesine dayanarak asker-sivil bürokrasi eliyle toplumu biçimlendirmeye ve bu yolla "batılılaşmaya" çalıştı.

Cumhuriyetin kuruluşu da, atılan çağdaşlaşma yolunda atılan kimi olumlu adımlara rağmen, bu "modernleşme" anlayışından bir kopuşu gerçekleştirememiştir. Tersine, Batı'dakinden çok farklı bir dinamizme sahip olan

Türkiye toplumunu, "muasır medeniyetler seviyesine çıkarma" çabası da, sözünü ettiğimiz "modernleşme" düşüncesinin temel özelliklerini korumuştur. Devletin resmi ideolojisi olarak Kemalizm, toplumu yukarıdan yeniden biçimlendirmenin aracı olarak yurttaşların, nasıl düşünüp davranması gerektiğini belirleyen, herkesin uymakla yükümlü olduğu kalıplar ve normlar olarak topluma dayatıldı. Bunun dışında her düşünce ve politik akım, devlete yönelen bir tehdit ve "iç düşman" yaklaşımıyla bastırıldı. Bu anlayış, Kurtuluş Savaşı'nın ilk yıllarında varolan düşünsel ve politik çeşitliliği giderek yok etmiştir.

Türkiye'nin ikiyüz yıllık modernleşme ve gerilikten kurtulma mücadelesi tarihi, toplumu yukardan, merkeziyetçi, devletçi ve bürokratik yaklaşımlarla yenileme çabalarının birçok kazanıma rağmen son tahlilde başarısızlığının ve az gelişmişlik zincirini bir türlü kıramamanın tarihidir. Aynı zamanda merkezi otorite ile çevrenin sürekli karşıtlığının tarihidir. Bu modernleşme girişimleri, geleneksel yapıların varlığını koruma, onların çözülüşünü geciktirme ve daha sancılı ve uzun bir sürece yayma sonucunu getirmiştir. Toplumun özgürleşmesini engellemiştir. Geleneksel yapıların köklü biçimde çözülmeyişi, yeninin gelişme dinamiğini boğmuş ve onu güdükleştirmiştir.

Bu nedenle Türkiye'nin bunalımı konjonktürel değil, yapısaldır. Çünkü bu bunalımın temelinde geleneksel yapının çözülemeyişi, bireysel mülkiyet temelleri zayıf ekonomik yapının ve ümmetçi kültürün sonucu olarak ortaya çıkan otoriter, merkeziyetçi devlet anlayışı yatmaktadır. Tek sözcükle sorun, sivil toplumun ve buna denk düşen yurttaş kültürünün gelişemeyişi ve bağlı olarak demokrasinin temellerinin zayıf kalmasıdır.

TÜRKİYE'NİN ÇÖZÜLMEMİŞ SORUNLARI KRİZ DÜĞÜMLERİ OLARAK KARŞIMIZA ÇIKMAKTADIR

Türkiye tarihinin ve onu şekillendiren süreçlerin incelenmesinde siyasal kriz dönemleri önemli bir anahtar ola-

bilir. Bu siyasal kriz dönemlerinin, ekonomik krizlerle çok yakın bağları olmakla birlikte yalnızca bununla açıklamak, krizleri yaratan süreçleri anlamamızı zorlaştırmaktadır.

İncelendiğinde görülebilir ki, gerek 1950 öncesinde ve gerekse ondan sonraki düğüm noktaları, yani 1960, 71 ve 1980'lerde ortaya çıkan siyasi krizler, devletin ve toplumun yeniden yapılanma gereksiniminin kendini dayattığı noktalardır. 1950 hariç, diğerleri sivil yollar dışında, askeri müdahalelerle aşılmaya çalışılmıştır.

"Devleti kurtarmak" İttihat-Terakki Fırkası'ndan beri bürokrasinin ve bir ölçüde aydınların ortak düşüncesi ola geldi. Devlet-toplum çelişkisi denebilir ki hiç yaşanmadı. Bu çelişkinin kendini zorladığı noktalar, siyasi kriz noktalarıyla üst üste düşmektedir. Ne var ki, siyasi krizler aynı zamanda sivil toplumun bir habercisi olduğu halde bu bunalımların, sivil güçler eliyle sivil çözümlere varması engellendi. Siyasi krizlere yapılan askeri müdahaleler sorunu çözmediği gibi, daha da ağırlaştırdı ve toplumun kendi sorunlarını sivil ve demokratik yollarla çözme yeteneği kazanmasını geciktirdi.

Diyebiliriz ki Türkiye, Cumhuriyetten bu yana siyasal rejim bunalımı yaşamakta, rejim ve seçilmiş iktisat politikalarının bunalımı, sermayenin bunalımına dönüşmekte ve burjuvazi, bu bunalımları aşacak gücü kendinde bulamadığı için devlete yaslanmakta ve devletçi olmaktadır. Türkiye'nin gereksinim duyduğu yapısal dönüşümler ve ekonomik-demokratik haklar hep yukarıdan, bürokratik reformcu yollarla gerçekleşmiştir. Bu temel üzerinde demokrasinin kök salması hayli zordu. Zira dönüşümleri gerçekleştiren bürokrasinin perspektifi doğal olarak "devleti kurtarmak" ile sınırlıydı. Böyle olunca sivil demokrasi, yurttaş hakları, katılımcılık, çoğulculuk bu perspektifin dışında kalıyordu. Bu nedenle yukarıdan yapılan her müdahale, devleti koruma ve güçlendirme adına yeni yasa ve yaptırımların varolan hukuk sistemine eklenmesini getirdi.

Türkiye'de 1960-80 dönemini incelediğimizde özetle şu saptamaları yapabiliriz:

Yerli sanayi sektörünün seçici biçimde korunmasına

dayanan ithal ikameci sanayileşme, sermaye malları ve girdiler ithal edilirken ülke içinde gelişen sanayilerin dış rekabetle karşılaşmamasını sağlıyordu. Bu sistem, dünya ekonomisinde bir kriz olmadığı, dünya ekonomisinin sürekli büyüdüğü, döviz ve petrol sorunu çıkmadığı durumda ve bir de hegomonik devlet ABD'nin oyunu bozmadığı koşullarda işleyebilirdi. 1970'lerin ortalarına kadar da işledi ve ekonomi gerçekten büyüdü. Ancak değişen dünya koşulları, ABD'nin içine girdiği para krizi, petrol fiyatlarının hızla yükselmesi gibi temel etmenler sonucu, zaten çoktandır zamanını doldurmuş olan ithal ikameci sistem krize girmişti; 1970'lerin ortalarında büyüme artık durmuştu. Bir başka deyişle, devletçi-kalkınmacı strateji artık yürümüyordu. Devletçi yaklaşım ile serbest pazar mantığının çatışması yine su yüzüne çıktı. Bu çelişki, ya demokratik yoldan sivil güçler arasında, ya da askeri bir müdahale ile çözülecekti. Kuşkusuz 12 Eylül'e gelişte ekonominin yanısıra, ulusllararası koşullar,emperyalizmin ortadoğuya yönelik planları gibi birçok etmen rol oynamıştır.

Bugün herkes teslim edecektir ki, 12 Eylül "geliyorum" diye bağıra bağıra gelmiştir. Bu açık ilana rağmen, sol ve demokrasi güçleri, tehlikeyi önleyecek politikalar geliştirmekte yetersiz kalmışlardır. Kuşkusuz, 12 Eylül'e gelişte kontrgerilla, ya da başka gizli odaklar çok etkin rol oynamışlardır. Ne var ki bu unsur, bir neden değil, ancak sonuç olabilir. Sorun, bu karanlık odaklara manevra olanağı tanıyan politik ortamın hangi nedenlerle ve nasıl oluştuğudur.

Bir yanda devrim çağrıları, diğer yanda değişik politik partilerin, kısır politikalarının yarışması vardı. Yaklaşan tehlikeye karşı demokratikleşmeye dikkat çeken az sayıda ses ise etkisiz kalıyordu ve onlar da burjuvazi, işçi sınıfı, aydınlar; sağ ve sol politik güçler arasında karşılıklı çıkarları dikkate alan, demokratik bir mutabakat gereğini görmüyor, ya da bu gereği cesaretli bir politikaya dönüştüremiyorlardı.

Solun değişik kesimlerinin izlediği politikalarda ise, farklı toplumsal ve politik güçlerin, demokrasiyi savunma temelinde karşılıklı çıkarlarını dikkate alan sivil bir mu-

tabakat düşüncesi hiç yer almıyordu. Ardından ne geleceği fazla düşünülmeden istikrarsızlığın, "egemen güçlerin ülkeyi yönetememenin" yani devrimci durumun bir göstergesi olduğu düşünülerek krizi arttırıcı politikalar izleniyordu. İşbirliği politikası, klasik anti-emperyalist, ya da anti-faşist cephe anlayışları ile sınırlıydı. Bu cephelerin kapsamı içinde görülen politik güçler, demokrasiyi savunmayı amaçlayan sivil bir mutabakatın güçleri olmak yerine, dar sınıfsal yaklaşıma ve klasik sağ-sol ayrımına göre tarif ediliyordu.

Bu durumda geriye, tek seçenek olarak askeri müdahale kalıyordu. Koşullar, darbe için tek sözle "mükemmeldi". İşte böyle bir ortamda karanlık güçler Türkiye'de, darbe için senaryolarını sahneye koyabilecek geniş bir manevra olanağına sahip oldular.

Getirdiği bütün acılara rağmen 12 Eylül, niyetlerinin çok ötesinde yeni bir demokratik ortamın da tohumlarını istemeden attı. Bu tohumlar, uygun dış koşullara, uluslararası konjonktüre bağlı olarak yeşeriyor. Ancak bu durum, kendiliğinden sonuca ulaşamaz. Türkiye'nin demokratik yeniden yapılanmasına, bilinçi bir politik-düşünsel aktif müdahale gerekiyor.

Bu aktif müdahale açısından ülkemizde solun, demokrasi güçlerinin çok önemli bir rolü olduğuna dikkat çekmek istiyoruz. Bu rolü, oynayabilmek için 12 Eylül'den gerekli derslerin çıkarılması zorunludur.

12 Eylül öncesinden çıkarılacak derslerden birincisi, siyasi kriz henüz olgunlaşmadan ona doğru müdahalelerde bulunmak gerektiğidir. Aksi halde kriz olgunlaşınca kendi iç mantığı gereği işlemekte ve karanlık odakların provokasyonlarını önlemek mümkün olmamaktadır. 12 Eylül'den çıkarılacak ikinci temel ders, Türkiye'de kendini dayatan ekonomik, toplumsal yeniden yapılanma sorununun çözülmeyişinin siyasal krize dönüştüğü noktada, toplumun bu sorunları sivil mutabakatlarla çözme ve bunları geliştirme olanağının, tepeden inme, askersel ve devletçi müdahalelerle ortadan kaldırılmasını önleyecek politikalara sahip olmaktır. Ulusal çapta sorunların çözümü, demokrasinin çıkarlarını başa alan, farklı politik ve toplumsal güçlerin karşılıklı çıkarlarını dengeleyen ve

toplumun bütününe seslenen mutabakat politikalarını zorunlu kılıyor. Bu nedenle askeri otoritenin değil, politik çizgisi ne olursa olsun demokratik sivil güçlere destek olmak ve siyasal krizin, sivil güçler eliyle demokratik mutabakatlar temelinde çözülmesini savunmak, yürütülecek politik mücadelenin genel çerçevesini oluşturmalıdır.

YASALLAŞMA, TOPLUMUN ÖZGÜRLEŞME MÜCADELESİNE KATKIDIR

TBKP'nin yasallaşma eylemi Türkiye'nin değindiğimiz bu toplumsal gerçekler çerçevesinde, yarattığı etki ve sonuçları açısından değerlendirilmelidir. 1987'de komünist kimliklerini açıklayarak TBKP'yi yasal olarak kurmak için ülkeye dönen Sargın ve Kutlu yoldaşlar önemli bir girişimi başlattılar. Yenilenme sözü bugünkü gibi herkes tarafından söylenmez iken, iki Genel Sekreter, Türkiye'nin yenilenmesinin kaçınılmaz olduğunu ve mutabakatlar sağlanarak Cumhuriyet'in birikmiş sorunlarının çözülebileceğini belirtmişlerdi. Sargın ve Kutlu o tarihlerde, hiç kimsenin kolay kolay anlayamadığı bir tarzda "Biz komünistiz yasal olmak istiyoruz" diye kamuoyunun önüne çıktıklarında, daha Gorbaçov ve Reagan arasında ilk büyük zirve bile gerçekleşmemişti. SHP- DYP bir genel seçim yaşamamıştı. Demirel ve Ecevit üzerinde politika yapma yasağı sürüyordu.

12 Eylül rejiminin varlığını sürdürdüğü koşullarda ve henüz geniş çevrelerce rejim tartışmasının yapılmadığı bir ortamda, komünist kimlikle ortaya çıkmamız rejimi birçok noktada derin açmazlarla karşı karşıya bıraktı. Varolan devlet anlayışı ve hukuksal yapı ile toplumsal gelişme arasındaki çelişkinin açıkça ortaya çıkmasında yarattığımız fiili durum önemli katkılarda bulundu. TBKP, cesur bir girişimle köklü bir rejim tartışmasını politika gündemine getiren yolu açanlardan oldu.

TBKP, yasallaşmayı ilk günden beri, kendisinin yasallaşmasından ibaret bir hedef olarak görmedi. Türkiye'nin demokratikleşmesine komünistlerin özgül bir katkısı olarak tanımladı. Bu amaç giderek, Türkiye'nin gelişmesine

ket vuran, toplumsal dinamizmi bastıran, toplumsal güçleri ve bireyi baskı, bağımlılık ve vesayet altında tutan güçlü merkezi otoriteye karşı toplumun özgürleşmesi sürecini geliştirmek, bunun ana halkası olan düşünce, örgütlenme ve vicdan özgürlüğünü gerçekleştirmek şeklinde daha net ve açık bir politik karakter kazandı. Amaç kendi başına TBKP'nin yasallaşması değil, yasallaşma mücadelesini genel özgürleşme sürecinin bir manivelası haline getirmekti.

Bu amaca bağlı olarak TBKP, toplumun vicdanına ve bütüne seslenmeyi başarabildi. Yasallaşma mücadelemiz bu içeriği nedeniyle toplumda geniş bir ilgi ve destek gördü, merkezi otoriteyle çelişki içindeki öteki sivil toplum güçlerinin aktif desteğini kazandı.

8 Aralık Basın Toplantı ile başlayan süreç, 4 Haziran'da TBKP 'nin yasal kuruluş başvurusunu yaparak tüzel kişilik kazanmasıyla sonuçlandı. Ardından il ve ilçelerde Komünist Partisi tabelaları asıldı. TBKP politik yaşamın bir unsuru olarak toplum vicdanında kabul edildi. 141-142. maddelerin varlığı koşullarında komünistlerin yarattığı fiili durum, rejim tarafından ortadan kaldırılamadı. Rejim tartışması ve 141-142-163. maddelerin kaldırılması sorunu, Cumhuriyet tarihi boyunca görülmemiş biçimde gündeme geldi. Bu maddelerin kaldırılması için toplumda geniş bir mutabakat sağlandı. Bugün Türkiye'de bütün partiler, politik çevreler, toplumsal güçler, demokratik kitle örgütleri ve meslek kuruluşları 141 ve 142. maddelerin kaldırılmasını savunmaktadır.

Gelişmeler ne olursa olsun, TBKP'nin yasallaşması ve 141-142-163. sorunu gündemden inmeyecektir. Çünkü bu sorun artık yeni bir Anayasa sorununun ve demokratik yeni kuruluşun temel unsurlarından biri haline gelmiş bulunuyor.

Bütün dünyada komünistler bir yenilgi psikolojisi içindeyken, biz Türkiyeli komünistler, bu toplumun onlarca yıldır en büyük karalamalara hedef olmuş kişileri olmaktan çıkıp, kendi özgürlüğü için mücadelesini başarıyla vermiş, cesaret örneği olmuş, toplumun başı dik insanları olmayı başardık. Bizim bu başarımızın temelinde daha 1980'lerin yarısında dünyadaki genel gelişme eğilimini ve

yeni dinamikleri, sezgisel de olsa genel hatlarıyla yakalayabilmiş olmamız yatıyor. TBKP'yi yasal olarak kurma ve Türkiye'yi demokratik yenileme mücadelemiz, dünyada barış, özgürlük, ve insan hakları fikirlerini ve hareketlerini yükselten yeni dalganın üzerine oturduğu ve Türkiye toplumunun 12 Eylül rejiminden kurtulma talebiyle çakıştığı için anlamlı sonuçlar almıştır.

Yasallık mücadelesi içinde TBKP, Türkiye'nin özgürleşme sürecine somut bir katkı yapabilmiş, var olan politik ortamın değişmesinde, komünizm tabusunun yıkılmasında ve ülkenin politik ikliminin değişmesinde önemli bir rol oynamıştır.

BİZİ BUGÜNE GETİREN DİNAMİZM, BİRLİK-YASALLIK-YENİLENME POLİTİKASIDIR

Partimiz TBKP'nin çok kısa tarihi, bu kısa süreyle karşılaştırılmayacak kadar büyük bir etkinin tarihi olmuştur. Bu büyük etkiyi ortaya çıkaran dinamizm, "birlik-yasallık-yenilenme" diye tanımladığımız hedeflerden, bu hedefler doğrultusundaki mücadeleden kaynaklandı ve bizi ileriye götürecek potansiyel de gene bu hedeflerde yatıyor.

TİP ve TKP'nin birleşmesi, sol hareketimizin tarihindeki bu ilk anlamlı birleşme, arkasından TBKP'yi yasal olarak kurma girişimi ve her ikisinin hem esinlendiricisi, hem bir sonucu olarak yenilenme süreci, açıkça iddia edebiliriz ki, hem Türkiye sol hareketinde, hem genel politik ortamda kendi çapında bir fırtına yarattı. Bir dizi yeni faktörü harekete geçirdi. Birçok şeyin yeniden ele alınmasına ve tartışılmasına yol açtı. Ve bu süreç bütün karmaşıklığına, bütün eksikliklerine rağmen bir açıklığı, bir netliği, temiz bir rüzgarı ülkemize getirdi. TBKP- her üç hedefle de önemli gelişmelere neden oldu.

TİP ve TKP, gerçeğin tekeline sahip öncü parti anlayışını terk edebildikleri için Türkiye sol hareketinde ilk, eşit haklı birliği gerçekleştirebildiler. TİP ve TKP birleşirken, dar bir sınıf partisi olmamaya ve çağın mantığını yakalamaya çalıştıkları için bütün değişim güçleriyle birlikte yaşama geçecek bir politik hattı ortaya koyabildiler. Olana

karşı çıkmakla yetinen bir politikadan, olanı değiştirmeye, bunun için pozitif hedeflere yönelmeye çalışan bir politikaya geçebildiler. Türkiye'nin demokratik yenilenme ihtiyacının ortaya konuluşu, ülkenin derin sorunlarının tek başına hiçbir politik güç tarafından çözülemeyeceği, ulusal çapta sorunlar için mutabakatların zorunluluğu fikri ve buna bağlı olarak geniş güçlerle işbirliği anlayışı, demokratik, insancıl ve çoğulcu bir sosyalizm düşüncesi ve bu temel amaca demokrasinin derinleştirilerek ulaşılacağı yaklaşımı, toplumsal yaşamda ve politikada hertürlü şiddetin dışlanması ve yeni bir kültürün yaratılması sorununun gündeme getirilmesi TBKP programında ifadesini bulan politik hattın temel özellikleriydi. TBKP dogmatik konumlardan yönetilen sert eleştiri ve karalamalara prim vermeden bu politikada ısrar edebildi. Tüm bunları yapabildiği için TBKP, Türkiye solunda ve genel politikada yeni bir ses olabildi.

Bizim için marksistlerin birliği, en azından TİP-TKP birliğinden bu yana, önümüze koyduğumuz politik bir hedefti. Ama gene aynı tarihten bu yana biz hep, yenilenme sürecini birlikte yaşayacağımız, gelişmelere müdahale edebilen ve varolanı değiştirmeyi amaçlayan politikaya sahip bir birlik aradık. Niçin birlik sorusu, bizim açımızdan her zaman büyük önem taşıdı ve biz, birlik partisinin toplumun değişiminde somut olarak nasıl bir rol oynacağı, işlevinin ne olacağı sorusunun aydınlatılması gerektiğini ısrarla vurguladık. Bu haklı bir soruydu. Amacı belirsiz bir birlik ve toplumun önüne nasıl bir politik iddia ile çıktığı, hangi göreve talip olduğu açık olmayan yeni bir parti etkili olamazdı.

Ne yazık ki, birlik sorunuyla ilgili tartışmalarda çoğunlukla biçimsel konular öne çıktı. İçeriği derinleştirmek yerine, genel olarak birliğin ne kadar gerekli ve iyi bir şey olduğunu açıklayan, soyut bir birlik anlayışı ve söylemi ortaya çıktı. Halbuki birliği önlerine politik bir hedef olarak koymuş olanlar için bu konu, artık aşılmış bir sorun olmalıydı. Bu yaklaşım, Türkiyeli marksistler arasında giderek güçlenen birlik arzusuna, "populistçe" ayak uydurma çabasının izlerini taşıdığı gibi -çünkü bu arzunun bir genel eğilim haline dönüşmesinden sonra

önemli olan ona politik muhteva kazandırmaktı- sol içinde varlığını sürdüren rekabetçi eğilimlerin sonucu olarak değişik marksist grupların diğerlerine karşı politik prestij sağlama ve birbirinin "bağımsız" politik eylemini ve faaliyetini sınırlama kaygılarından da etkileniyordu.

Bu söylediklerimize sadece birer örnek olarak, yaşadığımız iki olguya değinmek istiyoruz. Sosyalistlerin Birlik Partisi girişiminin başlangıcında insanların, birlik konusunda ne düşündükleri ve önerdiklerinden çok, bu sürece nasıl katıldıkları, "bireysel" mi yoksa bir çevrenin parçası olarakmı yer aldıkları sorunu ile ilgili tartışmayı ve bunun yarattığı politik gerginlikleri hatırlayalım. Başka politik nedenler ve kaygılar bir tarafa, bireysel katılım, "kendimizi bağımsızlaştırma", yepyeni bir birlik yaratmanın sihirli anahtarı olarak da savunulmuştu. Birlik amacıyla bir araya gelen marksistlerin tümünü, bu biçimde "bağımsızlaştırmanın" ne kadar realist bir yaklaşım olduğu bir tarafa, asıl sorun bizim kafalarımızdaki, düşünce ve davranışlarımızdaki eski kalıplardan kopabilmemiz, bunları kırabilmemizdi. Bunun için ihtiyacımız olan, katılımın biçimine yönelik bir tartışma değil, nasıl bir parti ve politika anlayışı konularında canlı bir fikir tartışması ve düşünce üretimiydi.

Yine "birlik-yasallık" sorunuyla ilgili olarak kendi içimizde ve bugün birlik partisinde beraber olduğumuz dostlarımızla yaptığımız tartışmaları hatırlayalım. TBKP'nin yasallık mücadelesi doğrultusunda attığı her pratik adımın, "birliğe zarar verip vermediği" konusunda yaşadığımız yıpratıcı tartışmaları. Halbuki gelişmeler bütün zorluklarına rağmen, TBKP'nin yasallık mücadalesi ile birlik çabalarını, birbirine paralel bir süreç olarak geliştirmenin olanaklı olduğunu gösterdi.

Ne var ki, eğer biz bunun olanaklı olduğunu en baştan kesin bir tercihle ortaya koyup, her iki yönde de planlı ve ilan edilmiş bir politikayı yürütebilseydik, sonuç çok daha verimli olabilirdi.

Bizim yenilenme sürecini birlikte yaşayacağımız bir birlik arayışımız doğru olmakla birlikte, o zamanki yenilenme anlayışımızın taşıdığı sınırlılıkların da etkisi altında idi. Henüz, adım attığımız çağa ve Türkiye'ye uygun

yeni bir değişim partisinin gerekliliği fikrinin, geleneksel komünist partisinin işlevinin tamamladığı ve kendisini dönüştürme göreviyle karşı karşıya bulunduğu düşüncesinin bugünkü açıklıkla ortaya konulamadığı koşullarda birlik arayışımız, "politik olarak bize yakın" çevrelerle sınırlıydı. Bizim 2000'li yılların toplumsal değişim güçlerine ve aktörlerine uygun, çağın dinamizminin çağırdığı bir sosyalizm ve demokrasi partisi ve kendimizi dönüştürmek için yeni dinamiklerle buluşma zorunluluğuna ilişkin görüşlerimize paralel olarak birlik anlayışı konusundaki yaklaşımlarımız süreç içinde gelişti.

Birlik sürecinde, özellikle 15 Nisan 1990 toplantısından sonra ve Sosyalistlerin Birlik Partisi girişiminin ortaya çıkışıyla sonuç alıcı bir yakınlaşma süreci yaşadık. TBKP olarak biz de, bu sürece başlangıcından itibaren katıldık ve elimizden gelen katkıyı yapmaya çalıştık. TBKP'nin yasal başvurusunu yapması, bunu yaparken Birlik Partisi'nin alternatifi olmadığını içtenlikle açıklaması ve Birlik Partisi'nin, TBKP'nin yasal başvurusunu desteklediğini açıklaması, birlik sürecine zarar veren önyargıların ve kuşkuların aşılmasında önemli bir adım oldu. Dünyada yaşanan köklü değişimler, birliğin öteki bileşenlerini de yenilenme problemine yöneltti. Sonuçta, yenilenmeye açık programatik yaklaşımlara sahip, kendi misyonunu en başta "yurttaşların siyasal karar alma mekanizmalarına katılımını örgütleyen ve kendi rolünü bu mekanizmaların yaygınlaşmasında, gerçek katılımda gören" çoğulcu ve demokratik, marksizme de eleştirel yaklaşabilen, yeni çağın mantığını yakalayabilecek bir birlik partisi için olanaklar arttı. Bu süreç, bizim geleneksel komünist partisinin işlevini tamamladığı, o nedenle de kendimizi yenileme, dönüşme, çağa uygun bir değişim partisi haline gelme çabalarımızı sonuna kadar götürmemiz gerektiği, birliğin zorunlu ve alternatifsiz olduğu saptamamızla çakıştı.

Birlik Partisi'nin alternatifsiz olduğu, önkoşulsuz bu partiye katılmak gerektiğine ilişkin görüşümüz, Sosyalist Birlik Partisi'nin mükemmel, sorunsuz, ya da tam istediğimiz gibi -ki bunların ne anlama geldiği ayrı bir tartışma konusudur- bir parti olacağını düşündüğümüzden

kaynaklanmamaktadır. SBP, aynı zamanda bizim partimizdir. Bizim başka marksistlerle ve marksist olmayan demokratlarla birleşmemizin temelidir. Daha geniş birliklere uzanma platformudur ve SBP'nin özgürleşme davasına, 141-142'nin kaldırılmasına, politik gelişmelere müdahale edebilmesine ve Türkiye'nin yapılanmasına ve marksizmin yenilenmesine katkıda bulunmasından biz de sorumluyuz.

Yasallık mücadelemizin bugün vardığı yerde, komünist partisi üzerindeki yasağın, huluken kalkıp kalkmadığı henüz kesinlik kazanmış değildir. Bu konuda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının kapatma talebine, Anayasa Mahkemesi'nin vereceği yanıt önem taşıyor. Ama mevcut politik gelişme dikkate alınırsa -ki asıl önemli olan budur- TBKP'nin yasallaşması sorunu fiilen aşılmış, geride kalmış bir sorundur. Yurt ve dünya kamuoyu TBKP'yi benimsemiş, kabul etmiştir. Şimdi altı ay öncesinden çok farklı bir durumda bulunuyoruz. Sargın ve Kutlu yoldaşların ölüm orucuna kazanılan geniş destek ve bunu izleyen yasal kuruluş başvurusu, ardından birçok il ve ilçede örgütlerimizin açılması ve yasal kongrelerimizin yapılması, parti yönetici ve sözcülerimize basın ve öteki siyasal partilerin, toplumsal güçlerin gösterdiği ilgi; bütün bunların sonucu olarak şu saptamayı yapabiliriz: TBKP yasallığını bileğinin hakkıyla kazanmış, komünizm tabusunu yıkmış, komünistleri bu ülkenin asli unsurlarından biri olarak kabul ettirmiş bulunuyor.

141-142-163 sorunu çözülmüş değildir. Ama, şimdi oluşan durumda, demokrasi mücadelesinin kapsamı derinleşmiş ve daha geniş bir çözümün kuvvetleri ortaya çıkmıştır. Gene altı ay öncesinden farklı olarak, şimdi Türkiye'nin politik gündeminde anayasa sorunu, devletin demokratik temelde yeniden yapılanması sorunu vardır. 141-141-163 sorunu, özgür bir ortamda, Cumhuriyeti 2000'li yıllara taşıyacak yeni bir toplumsal sözleşmenin geniş sivil güçlerin katılımıyla gerçekleşebilmesinin, demokratik yeni kuruluşun temel unsurlarından biri haline gelmiş bulunuyor. Şimdi özgürlük mücadelesini, çok daha geniş çevrelerle ve olanaklı sonuca ulaştırma potansiyellerine sahibiz.

TBKP "yenilenme"yi Türkiye'nin gündemine ilk sokan politik güç oldu. Ve TBKP bunu yalnızca, komünist partisinin, marksizmin, solun yenilenmesi olarak görmedi. Türkiye'deki bütün politik yapıların ve genel olarak rejimin ve devlet anlayışının yenilenmesi olarak tanımladı. Bu yaşamsal ihtiyaca dikkat çekti ve bunun ilk örneklerini vermeye çalıştı.

Ülkedeki somut durumu temel alan, var olan durumu değiştirmeyi amaçlayan bir politika ve eylem çizgisine sahip olmak, Türkiye'nin değişiminde aktif bir rol oynamak düşüncesi TBKP'nin kendisini yenileme çabasının itici gücünü oluşturdu. Bu yaklaşım bizim, demokrasi sorununu daha kapsamlı ele almamızı, bu konudaki görüşlerimizi geliştirmemizi, Türkiye'nin yaşadığı bunalımların temelinde yatan nedenleri daha iyi anlamamızı sağladı ve devletin demokratik yenilenmesi sorununa getirdi. Geniş güçlerle diyalog, işbirliği ve mutabakat politikasını geliştirmemizi sağladı. Çoğulcu, katılımcı demokrasi ve yeni politik kültür konusunda geliştirdiğimiz görüşler, aynı zamanda diğer değişim güçlerine açık, çoğulcu ve çağdaş bir parti düşüncemize temel oldu ve geleneksel komünist partilerinin kendilerini dönüştürmeleri sorununu gündeme getirmemize neden oldu. Bütün bu geliştirdiğimiz yeni yaklaşımlar, insanlığın yeni bir çağın eşiğinde olduğu ve çağın mantığının değiştiği saptamamızla ve bu temelde marksizmin eleştirel bir değerlendirmesinin gerekli olduğu düşüncesiyle içiçe geçerek teorik yenilenme ve arayış çabalarımızın daha bütünsel bir çerçeveye oturmasını sağladı.

Politikayı ülkedeki gelişmeleri etkilemek amacıyla yaptığımıza göre, TBKP'nin bugüne kadar sürdürdüğü politik eylemin değerlendirilmesinde temel alacağımız ölçüt, onun eyleminin ülkedeki politik durum ile bağlantısı ve bunun üzerinde etkisi olmak zorundadır. Bu nedenle tartışmaya çalıştığımız Türkiye'deki politik durum, ortaya çıkan gelişmeler, bunların nedenleri, bizim birlik-yasallık-yenilenme politikamızın bu gelişmelere etkisi ve sonuçları tartışılmadan ve anlaşılmadan TBKP'nin izlediği hattı değerlendirmek olanaklı değildir.

TBKP henüz yasal olarak kurulmamışken birlik-

yasallık-yenilenme politikamızda, yasallaşma mücadelesine vurgu yapmamız gerekliydi. Çünkü TBKP ancak yasallaşma eylemiyle birlikte 12 Eylül rejiminin tasfiyesi mücadelesine katıldı ve ülkemizde somut olarak özgürleşme mücadelesine kendi katkısını yapabilen bir politik güç olmaya başladı. Toplumun kendini dönüştürme mücadelesi ve dinamiği içinde yer almayan ve güncel durumun değişmesinde rol oynamayan bir marksist hareketin varlık nedeni kalmazdı. Politik yaşamda somut bir işlevi olmayan parti, varolamazdı.

Politik durumun değişmesinde ve Türkiye'de devletin demokratik temelde yeniden yapılandırılmasında aktif bir rol oynamayan parti, aynı zamanda kendi yenilenmesinin de yolunu açamazdı. Geleneksel komünist partilerinin, çağdaş bir değişim partisine dönüşebilmeleri için çok geniş güçlerle diyalog ve işbirlikleri geliştirmeye, diğer değişim güçleriyle etkileşim içinde olmaya ihtiyaçları vazgeçilmezdir. Böyle bir konum ise, ancak yasal parti koşullarında ve illegalitenin kendi içine kapalı, sekterizmin ve dogmatizmin derin etkilerine açık dar çerçevesi kırılabildiği durumda mümkün olabilirdi.

Bu söylediklerimiz birlik partisi için de geçerlidir. Yasallaşma ve yenilenme mücadelesinde elde edilecek her kazanım, birlik partisi içinde koşulların iyileştirilmesi anlamını taşıyordu. Herkesin gerçek kimliğiyle yer aldığı sağlıklı bir birlik sürecinin geliştirilmesi için olanakları artırıyordu.

Yasallık mücadelesi, aynı zamanda eski tarz politika yapma tarzından ve eski politik mücadele anlayışından bir kopuştu. "Büyük günleri" bekleyerek mücadelesini genel bir propaganda faaliyeti ile sınırlamayan, geleneksel muhalefet partisi olarak yetinmeyen, katılımcı demokrasiyi gerçekleştirmeye yönelik fiili durumlar yaratmayı ve tek başına nicel güçle değil, politikayla ve yeni düşünce tarzıyla geniş güçlerin desteğini kazanarak sonuç almayı temel alan bir anlayışın ilk örneği idi.

Yasallaşma mücadelemizin başarısı, Türkiye'de meşru ve sözü dikkate alınır, öteki politik güçlerle diyalog kurabilen bir komünist partisinin ortaya çıkmış olmasındadır. Demokrasi mücadelesinin gelişmesinin ancak çok geniş

güçlerin birlikte ve paralel mücadelesiyle, ortak mutabakatlarla mümkün olduğu düşünülürse, bu kazanımın önemi daha iyi görülebilir.

İşte bu nedenlerle yasallık mücadelesinde ısrarımız haklı ve gerekliydi. Ölüm orucuyla Sargın ve Kutlu yoldaşların özgürlüğe kavuşması, gerçekte 70 yıllık partinin, rejimin zindanlarından gün ışığına çıkmasıydı. Kazanılan etkin kamuoyu ve geniş destek koşullarında yasal başvurunun gerçekleşmesi ve partinin yasal kimlik kazanması bir zorunluluktu. Yasal başvurunun ardından, birçok il ve ilçede TBKP örgütlerinin kurulması ve tabelalarının asılması, Anayasa Mahkemesi'nde hakkımızda açılan kapatma davasına karşı bu mücadeleyi sonuç alıncaya kadar sürdürme kararlılığımızın ortaya konulması, toplumsal meşruiyetin pekiştirilmesi ve egemen güçlerin dayandıkları "komünist partisine henüz toplum hazır değil" iddiasının çürütülmesi açısından bir gereklilikti. Ayrıca, geçmişin muhasebesinin yapılabilmesi ve partinin geleceği konusunda bir karar alınabilmesi kongre sürecinin yaşanmasını ve bir kongre iradesinin ortaya çıkmasını gündeme getiriyordu. Bu kongre, ancak yasal bir kongre olabilirdi ve var olan TBKP örgütleri bu kongreye katılabilmeli, temsil edilebilmeli ve kendi sözlerini söyleyebilmeliydiler. Bu nedenle de, TBKP'nin örgütlerinin varolduğu yerlerde, il ve ilçe örgütlerinin kurulması bir zorunluluktu.

TBKP'nin yasal olarak kuruluşunun ardından, birlik-yasallık yenilenme politikamızda vurgunun, birlik ve yenilenme görevleri üzerinde yoğunlaşması doğaldı. TBKP, bugün yasal. Önümüzde bu kongremizin hemen ardından kuruluşu gerçekleşecek olan, programı, tüzüğü ve bileşenleri artık somut, ortaya çıkışından bugüne gelişine kadar bizim de katıldığımız ve katkıda bulunduğumuz Sosyalist Birlik Partisi var. Kongremiz, Sosyalist Birlik Partisi içinde nasıl yer alacağımız ve partimizin geleceği konusunda açık ve net bir karar almalı, Parti Meclisimizin aldığı tavsiye kararını somutlamalıdır.

YAŞADIĞIMIZ SORUNLAR, YENİ POLİTİKA TARZIMIZIN OLUŞMASININ SORUNLARIDIR

Partimizin kamuoyunda artan ilgi ve etkisinin yanı sıra, önemli sorunlar da yaşadık. Bunları tartışmalıyız.

Tartışmalarımızı ve sonuçlarımızı yüzü geleceğe dönük bir amaca bağımlı kılmalıyız. Büyük Kongremiz eski sorunların sorumlularının araştırıldığı bir platform olmamalıdır. Geçmişteki yanlışlarımız eski parti anlayışımızdan kaynaklanıyordu.Bu gerçeğin farkında olarak tartışabilirsek sorunların kişiselleştirilmesinin de önüne geçebiliriz.

Bütün dikkatimizi Türkiye'nin kaderinde önemli roller oynamaya talip olan yeni dönüştürücü gücün yaratılmasına yönetebilmeli, TBKP'nin teorik, politik ve örgütsel birikimini en iyi biçimde bu oluşuma aktarabilmenin yollarını aramalıyız. Altını çizerek belirtelim ki, artık bizler için eski sorunların ürünü olan çatışma konuları ömrünü tüketti, aşıldı. Bu nedenle birçok zengin deneyim içerse de, TBKP'nin yaşadığı birçok sorun artık tarihsel olmaktan öte bir anlam taşımıyor. Yeninin başladığı bir dönemde eskinin sorunlarının esiri olmamak gerekiyor.

TBKP deneyiminden daha güçlü bir birlik partisi için çıkarılacak en önemli sonuç ne olmalıdır?

Bütün TBKP'lilerin bu soruya hiç düşünmeden hemen yenilenme yanıtını vereceğine inanıyoruz. Çünkü TBKP'yi en iyi biçimde teorik, örgütsel, politik, kısacası her alanda yeniyi arayan parti olarak tarif edebiliriz. Parti olarak toplumda uyandırdığımız ve son günlerde daha da yenilenmeye kararlı bir parti olduğumuza toplumu inandırmış olmamızdandır. Bu çabamız bir yandan görüşlerimizin yaygın biçimde tartışılmasına neden olurken, diğer yandan başka politik ve toplumsal örgütlerin gündemine de yenilenme zorunluluğunu sokuyor. Başarısızlıklarımızın ve yaşadığımız tıkanıklarının açıklamasının anahtarı da yenilenme konusundaki dargörüşlülüğümüzde ve gösterdiğimiz tereddütlerde yatıyor. Sonuç olarak bütün solun önüne yenilenme sürecimizi ve onun sorunlarını koymalıyız. Yenilenme sorununu gerektiği biçimde ele almamızı ve yenilenmeyi partinin teorik, politik, örgütsel

alanlarına yeteri güçte yaygınlaştıramamızın sorunlarını ortaya koymalıyız. Birliğe yapabileceğimiz en önemli katkılardan birisi de bu olacaktır. Büyük Kongremizde geçmişin değerlendirmesi en başta bu amaca bağlı olmalıdır.

TİP-TKP birliği büyük ölçüde yenilik arayışlarının ürünü oldu. İki partinin gerçek yaşam ile politikaları arasındaki kopukluğu sorgulamaları birliğin kapılarını açtı. Eğer böylesi arayışlar olmasaydı TİP-TKP birliğinin gerçekleşmesi büyük olasılıkla söz konusu olamazdı. Çünkü eski anlayışlarda ısrar ederek ne ortak bir program üzerinde anlaşabilirler, ne de dar örgütsel sorunları aşabilirlerdi. TİP ve TKP, daha sonraları TBKP yenilenmeye politikadan başladılar. Böylesi bir başlangıç bir parti için belki de zorunluluktu. Öncelikle politik eylemde tıkanıklık yaratan sorunlar ele alınıyor ve çözülmeye çalışılıyordu. Geliştirilen yeni görüşler ve yeni pratikler yenilenmenin derinleşmesine götürüyordu

Ancak yenilenmeye politikadan başlamanın getirdiği önemli darlıklarda oldu. Çünkü bu yaklaşım nedeniyle birçok temel sorun el atılmadan durdu. Böylece partide eski ve yeni görüşlerin bir karmaşası ortaya çıktı. Bu durum atılan adımları engelledi. Partililerin kafalarını karıştırdı. Yeni görüşlerimizi ilk günlerde eski teorik yaklaşımların desteğiyle ve onların da hala geçerli olduğunu söyleyerek partinin önüne koyduğumuz hatırlardadır. Böylece yenilenme eskiden köklü bir kopuş olarak değil, bir restorasyon izlenimi yarattı. Örneğin yenilenmenin parti konusunda komünist tipte bir partiden kopuşa karşılık geldiği görüşümüz, son altı ayın bir ürünüdür. Görüşlerimiz geçmişten parça parça koptu. Her kopuş da sancılı ve tartışmalı oldu. TBKP'de yaşadığımız sorunları kişiselliklere düşmeden ancak bu zemin üzerinde açıklayabiliriz. Yasallaşma ve birlik konusundaki eksiklerimiz yenilenme sorununda geçirdiğimiz çelişkili ve karmaşık sürecin bütün izlerini taşıdı.

Yasallaşma girişimimiz daha TBKP kurulmadan, 1987 yılında başladı. Bu adımı atarken örgütsel ve politik bakımlardan hazırlıksız olduğumuzu bugün daha açık bir biçimde görebiliyoruz. Buradan yasallaşma adımımızın yanlış olduğu sonucuna varabilir miyiz?

Bu soruya yine bir başka soruyla yanıt vermek gerekiyor: Somut bir politik çizgi ortaya koymadan yenilenebilir miydik? Eğer girişip görmeseydik yalnızca teorik çözümlemelerle yenilenmede bugün geldiğimiz düzeye ulaşabilir miydik? Biz bu sorulara hayır yanıtı veriyoruz.

Elbette ki, yasallaşma adımı birçok sorunun ve karmaşının nedeni oldu. Ancak bugün daha iyi görülüyor ki, yasallaşma yenilenmenin somut zeminini oluşturdu. Bu çizgi sonucunda parti ülkede politika yapmaya başladı. Bir bakıma ülkenin gerçeklerini kavramak zorunda kaldık. Yenilenmenin yalnızca eskinin eleştirilmesi olmadığını, yaşamı etkilemek amacına yönelik olduğu gerçeğini kavradık. Yenilenmeyi en iyi biçimde yaşamla bağ kurarak başarabilirdik. Yasallaşma adımımız bizler için bu bağın kurulması anlamına geldi.

Yasallaşma adımımızı başta bugünkü gibi kavradığımızı söylemek istemiyoruz. Bu konuda birçok temel eksiğimiz vardı. Bu eksiklik parti yönetiminden en alt birimlerine kadar değişik biçimlerde kendisini gösteriyordu.

İlk olarak yasallaşma ile örgütsel yapının yeniden düzenlemesi arasındaki zorunlu ilişkinin gözden kaçırılması oldu. İki parti bir yandan genel sekreterlerini ülkeye yollayarak politikaları içinde yasallaşmayı merkeze oturttular. Ancak diğer yandan örgütsel ilişkileri "güvenlik" esasına göre düzenlemeye devam ettiler. Örneğin partiyi ülkede fiilen yasallaştırma kararına rağmen parti yönetimi birleşme sırasında delegelerin açık onayına sunulmadı. Bu gibi nedenlerle partide yasala çıkma somut bir durum haline geldiğinde bütün parti birimleri zorlandı. Parti yönetimi ülkede legal çalışma hızla yayılırken ve geniş bir potansiyeli kapsar duruma gelirken çok uzun süre illegal ilişkilerle bu yapıyı yönetmeye çalıştı. Kendisini gerekli hızla legalleştiremedi. Bu belirsizlik, neredeyse ikili politikaya sahip olma durumumuz yaşadığımız örgütsel kargaşanın nedeni oldu.

Parti yönetiminin ülke içinde, dışında ve cezaevinde olamak üzere üç parçaya bölünmüşlüğü yaşanan yönetim boşluğunda önemli bir faktör oldu. Parti içi tartışmalarda, sadece kendi görüşünün doğruluğuna inanmak ve farklı düşünceyi "yenmek" yerine, birbirini anlamaya ça-

lışan açıklak temelinde bir tartışma sürdürmekte eksiklerimiz oldu.

Köklü bir yenilenme ile eskiyi tasfiye etme arasındaki ikircimli tutum ve politikalarımız... Sorunlarımızın kaynağı buydu.

Birlik ve yasallaşma ikilemi ve bu iki politikanın arasındaki bağlantının yenilenme temelinde kurulamamasından kaynaklandı.

TBKP'nin geçmişte birlik sorununda bazı belirsizlikler ve bulanıklıklar içinde olduğunu söylüyoruz. Bunun hem parti içinde hem de birliğin diğer bileşenleri ile aramızdaki ilişkilere olumsuz etkisi oldu. Parti içinde birlik konusuna ikincil önemi veren eğilimlerin var olması sorunlara yol açıyor, uçların oluşmasına neden oluyordu. Birliğin diğer bileşenleri içinde yasallık sorununu TBKP'nin çıkarına bir eylem olarak görme ve bu nedenle ısrarlı bir biçimde TBKP'nin bu çizgisini zayıflatma çabalarının da varlığı TBKP'deki yasallık yönündeki vurguları ve iç direnci artırıyordu. TSİP ile sürdürülen birlik çalışmalarında sorun TBKP'nin önüne ya yenilenme ya birlik biçiminde konulunca durum iyice karıştı. Yönetim kendi iç tartışmaları ile bu sorunu çözemedi. Belki de, en önemlisi, partinin bu sorunu bütün tutumları bilerek, serinkanlı ve açık bir biçimde tartışmasını sağlamayı da başaramadı. Önce ortalığı bir sis perdesi sardı. Açık tartışma başladığında ise bu, bir mutabakat sağlama çabasından çok taraftar kazanmaya yönelik bir çatışma oldu.

Doğu Avrupa'daki hızlı çözülme komünizmin itibarında ciddi bir sarsıntı yarattı. Tam bu noktada birliğin bileşenleri arasında ve parti içinde komünizmin özgürlüğü için mücadelenin gereksizleştiği yönünde bir eğilim belirdi. Oysa komünizmin özgürlüğü için mücadele, içine girilen bu dönemle birlikte daha da zorunlu bir karakter kazanıyordu. Eğer komünistler o koşullarda açık kimlikleriyle politika yapma hakkını talep etmekten vazgeçerek üstü örtülü başka biçimlere yönelselerdi, hem kendileri hem de birlik partisi çok ciddi yaralar alırdı. Türkiye politikasında tükenen bir politik hareket durumuna gelinirdi. Komünistler için en sağlıklı yol bir yandan özgürlüklerini, geçmişlerini savunmak, diğer yandan

toplumun gözü önünde yenilenmekti. TBKP bu çizgiyi izledi. Ve öyle görülüyor ki, bir bütün olarak Türkiye Marksistlerinin yeni bir alternatif geliştirebilmeleri için toplumda önemli moral kazanımlar elde edildi.

Birlik partisi çoğulculuğun partisi olacak. Çoğulculuğun yaratıcı bir özellik kazanabilmesi için farklı görüşlerin, birbirine hoşgörüyle yaklaşmayı ve ortak sonuçlara ulaşmayı başarabilmesi gerekir. TBKP solda farklı görüşleri bir arada barındırmanın ilk örneklerini verdi. Bu bizlerin bilinçli olarak geliştirdiğimiz bir durum olmadı. Yenilenmeyle birlikte partide çoğulculuğun gerekli olduğundan söz ederken bunu sistemli bir biçimde örgüt yaşamına aktaramadık. Bu nedenle farklı görüşler sağlıklı bir ortamda gelişip kendilerini ifade edemediler. Parti böyle bir ortamı hazırlamadığı için kendisi de zarar gördü. İç ilişkiler çarpıklaştı.Belki de bizler farklı görüşleri bir arada var etmeye çalışırken daha çok olmaması gerekenlerin örneklerini verdik. Farklı görüşleri yeni sentezler aramakta birleştiremedik. Partide farklı görüşler kendi konumlarında ısrarcı oldular. Özellikle 8 Aralık basın toplantısı öncesinde başlayan açığa çıkış tartışmalarında bu durum en üst noktaya ulaştı. Partideki genel eğilim açığa çıkışı destekliyordu. Her tartışmanın sonucunda bir sonuca varmak gerekir. Eğer partide ulaşılan sonuç kaybedenler kazananlar ikilemine sokulmasaydı, istifaların ve çözülmenin önüne geçebilirdik. Üstelik 3 Aralık toplantısında ağırlıklı eğilim belli olduğu için açığa çıkış kararı oylamasız biçimde alınmıştı. Aynı çizginin devamı olarak basın toplantısına katılım gönüllülük esasına bağlanmıştı. Yönetim katılmayanların partideki konumlarını tartışma konusu yapmadı. Bütün bunlara karşın, farklılıklar içinde eylem birliğini sağlamayı başarma konusuna çok yabancı olduğumuz için, istifalara ve çözülmeye engel olamadık.

Birlik partisine herkes bireysel olarak katılıyor. Bu durum birlik partisinin geçmiş örgütsel sorunların üzerine çıkabilmesi için önemli olanaklar yaratıyor. Eğer bunlardan yararlanmayı başarırsak birlik partisinde çok sağlıklı ilişkiler geliştirebiliriz. Ne yazık ki, TBKP böylesi bir olanağa sahip değildi. TİP ve TKP kökenliler TBKP'ye eski

ilişkiler ağı içinde katıldılar.Bu, partideki tartışmaları ve saflaşmaları sağlıksızlaştırdı. İnsanlar kökenlerine göre tutumlarını belirleyebiliyorlardı. TBKP iki partinin de sorunlarını olduğu gibi devraldı. Parti örgütleri yukarıdan aşağıya birleştiriliyordu. Bu nedenle bazen belirlenen yönetimler bu sorunlarda bir tarafı tercih etmek sonucunu doğurabiliyordu. Bütün bu tartışmalar son tahlilde parti yönetiminde odaklaşıyordu.

Eğer güvenlik konusunu bir yana itip bütünüyle legal çalışma ortamları yaratabilsek ve kendileri ile ilgili kararların ilgili birimdeki partililerce verilmesini gerçekleştirebilseydik daha sağlıklı bir ortam yaratabilirdik.

Parti yönetimini legale taşıma konusundaki zorluklarımız da sorunlarımızı artırdı. İki kökenden arkadaşlardan oluşan ve bütün açık çalışmalarda partiye karşı sorumluluk üstlenecek bir organizasyon oluşturamadık. Bu amaçla geliştirmeye çalıştığımız yapılar iç tartışmalarını aşarak bu boşluğu dolduramadılar. Bu çatışmalar sonucunda çalışmaların legal sorumluluğu ortada kaldı. Sonuçta kişisel durumlara veya özelliklere göre planlarımızı değiştirmeye başladık. Yayın faaliyeti yasallaşma mücadelesini destekleyecek bir ruh yaratamadı. Bunun için gerekli olan bu mücadelenin genel politik içeriğinin ve somut kazanımlarının bilince çıkmasına yeterince yardımcı olamadı. Bu alanda önemli olanaklar ve ilişkiler tüketildi.

Yaşadığımız sorunları, kişilerin tutumlarından, oynadıkları rollerden, önyargılardan ve sübjektif yaklaşımlardan uzak olarak değerlendirmeye çalıştığımızda, bu sorunların yeni politika anlayışımızın oluşmasının, kendimizi yenilemenin sorunları olduğunu daha iyi görebiliyoruz. Yenilenmenin bir çırpıda ve kolayca gerçekleşmeyeceğini söyledik. Bunun sancılı ve acılı bir süreç olacağını belirttik. Ancak bunları söylemek ile yaşamak, farklı şeylerdi.

Bütün bu sorunlara rağmen, başardıklarımızı dikkate aldığımızda, bu başarının önemi daha da artmaktadır. Bütün bunları, bugün parti üyesi olsun, olmasın hepimizin katkıları ve emeği ile gerçekleştirdik. TBKP'nin geçmişinin, bizi ileriye götürecek, zengin deneyim ve birikimleri taşıdığına inanıyoruz.

TBKP, yasal olarak kurulduktan sonra, önümüze koyduğumuz demokrasi kampanyasının gerçekleşmesinde ortaya çıkan yetersizliklerimiz ve bunun nedenleri üzerinde daha geniş durmak gerekiyor.

Partimizin politik faaliyetindeki ve demokrasi kampanyasındaki yetersizlikler, "gerçek anlamda bir parti gibi çalışamamanın örnekleri" olarak da eleştirildi. Her şeyden önce, partimizin politik faaliyetinden ve demokrasi kampanyasından beklentiler ne idi ve bunlar ne kadar gerçekçiydi sorusuna irdelemek gerekiyor. Kabul etmek gerekir ki, eski öncü parti anlayışının yol açtığı, "herkonuda bir şeyler söyleyen ve kendi başına yapan parti" beklentisinin izleri, düşüncelerimizde hala varlığını sürdürmektedir. Değişik toplumsal muhalefet hareketlerinde, kitle örgütlerinde ve meslek kuruluşlarında aktif olarak yer alan birçok üyemizin, "bu alanlarda parti politikamız nedir" sorularıyla karşılaştık. Aynı anda biz, diğer toplumsal hareketlerin öncüsü, "lokomotifi" olan parti anlayışını reddettiğimizi ve bütün toplumsal hareketler, güçler ve örgütlerle eşit haklı ilişiler içinde olmaktan söz ediyorduk. Adem-i merkeziyetçi çalışma anlayışımızın bir sonucu olarak bu alanlarda ayrı parti örgütleri kurmayacağımızı, komünist partisi olarak özel politikalar izlemeyeceğimizi belirtiyorduk. Bu hareketler içinde yeralan komünistlerin, harekete katılan değişik politik eğilimdeki bütün çevrelerle birlikte, ortak çıkarları temel alan politikaları ortak insiyatifle geliştirmelerinin ve partilerle ilişkilerini bu bağlamda açıklığa kavuşturmalarının önemini vurguluyorduk.

Değişen politika yapma anlayışımızın, kısa sürede sonuç vermesini beklemek gerçekçi değildi. Asıl önemlisi, diğer toplumsal hareketlerle birlikte politika yapma anlayışı, bu güçlerle çok yönlü diyalog ve işbirliği zeminlerinin yaratılmasını gerektiriyordu. Bizim, bu sorunun önemini kavrayarak, planlı ve sistemli bir çalışma yürüttüğümüz söylenemez.

Demokrasi kampanyasından beklentilerimiz ise, yakın zamanda yaşadığımız, çok etkili bir biçimde yürüttüğümüz ve önemli sonuçlar aldığımız, Sargın ve Kutlu yoldaşların ölüm orucu sırasındaki dayanışma eylemlerinin

etkisi altındaydı. Halbuki Sargın ve Kutlu yoldaşların ölüm orucu çok özel bir durumdu. Bütün kamuoyunun, açık bir haksızlığa uğradıkları yargısında birleştiği, toplum vicdanında mahkum olmuş bir tutuma karşı yürütülen bu eylemle dayanışmanın koşulları ile, yasal olarak kurulmuş bir partinin örgütleyeceği demokrasi kampanyasının koşulları birbirinden çok farklıydı. Buna ek olarak kampanya kararı alınırken partinin durumu, üyelerinin psikolojisi yeterince dikkate alınmadı.

Bu gerçekçi olmayan beklentilerin yanı sıra, bizlerde var olan kampanya fikrinin de sorgulanması gerekiyor. Partinin bütün gücünü ve potansiyellerini, tek bir eylem etrafında harekete geçirme mantığı, eğer ele alınan sorun, toplum yaşamında çok kritik ve konjonktürel bir durum ile çakışmıyorsa, günümüzde politik faaliyetin, çok yönlü ve çeşitli girişimlerin toplam sonucu olarak yürütülmesi gerçeği ile bağdaşmıyor.

Demokrasi kampanyasındaki yetersizliklerimizin en önemli nedenlerinden biri de, partinin yasal olarak kuruluşundan sonra politik mücadelenin koşullarının değişmiş olduğunu geç fark etmemiz olmuştur. Özgürlüğü tanınmayan, açık bir haksızlığa karşı mücadele eden bir partinin konumu, yasal olarak kurulmuş, toplumda genel bir kabul görmüş partiden farklıydı. Kuruluştan sonra yasallaşma mücadelemizin içeriği ve koşulları değişmişti. Bu durumda esas dikkatimizi, toplumsal meşruiyetimizi pekiştirmeye ve geliştirmeye vermek, yasallık mücadelesinin daha üst belirleyicisiyle, Türkiye'nin demokratik yenilenmesi sorunuyla iç içe geçtiğini ve demokrasi mücadelesinin derinleşen içeriğini politikamızda dikkate almak gerekiyordu. Halbuki biz, il ve ilçelerimizin kuruluşlarını ve kongreler sürecini, meşruiyetimizi pekiştirmek açısından değerlendirmekteki eksikliklerimizi bile geç fark ettik. Yasal bir parti olmamıza rağmen, Anayasa Mahkemesi'nde açılan davanın da etkisiyle, daha önceki dönemde olduğu gibi, özgürlüğü heran tehdit altında olan parti psikolojisiyle hareket ettik. Ayrıca il ve ilçelerimizin kuruluşu,kongre hazırlıkları,tez çalışmaları,birlik partisinin kuruluş hazırlıkları gibi , birçok işi birarada yapmamızı getiren koşullar, kampanyaya yoğunlaşmamızı en-

gelledi. Gerçekte bütün bu çalışmalar çok yönlü bir kampanyanın unsurlarıydı. Ancak bütün bu girişimler kampanyadaki temel avmaca bağlı olarak örgütlenemedi.

Her şeye rağmen birlik-yasallık-yenilenme politikasıyla önümüze koyduğumuz hedeflere ulaşmakta önemli bir mesafe kat ettik. TBKP- yasal ve meşru bir partidir. Önümüzdeki hukuksal engeli aşmak ve yasallaşma mücadelesini sonuç alıncaya kadar sürdürmek için, kazandığımız meşruiyet ile daha güçlü konumlara ve olanaklara sahibiz. Sosyalist Birlik Partisi'nin, TBKP'ye yöneltilen kapatılma kararına karşı, komünist partisi yasağının kırılması için yürüteceği kararlı mücadele de, önemli bir katkı olacaktır.

TBKP ülkemizdeki marksist hareket içinde birçok bakımdan önemli bir konum kazandı. Dünyanın ve Türkiye'nin hızla değiştiği koşullarda bu koşulları yakalayan bir parti yaratmaya çalıştı. Her anlamda köklü bir sıçrama yapmaya çalıştı. Atak bir politik eylem sürdürdü. Ortaya önemli görüşler attı, politikada gelecekte de etkili olacağı bugünden görülen tezler geliştirdi. Bugün yeni tip bir partiye dönüşmeyi amaçlıyor. Bu özellikleriyle TBKP, politikaları ve örgütleri ile sona ermekte olan bir dönemin son döneminde yer aldı. Ancak biten bir örgüt olmadı. Yeninin ortaya çıkışını hazırladı. Katkıda bulundu. Bu yönüyle de yeninin ilk halkasını oluşturdu.

TBKP VE TİP'İN ÖRGÜTSEL DENEYİMİ 1973 SONRASI TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ

"Kongre Tezleri"nde değişen dünya koşulları ve tarihsel perspektif içinde parti sorununun te-mel karakterleri ve özellikle monolitik parti anlayışının doğurduğu ideolojik-teorik, pratik-politik sonuları üzerinde durulmuştur. Bu, geçmişin muhasebesi için bir temel oluşturmaktadır.

Bu nedenle, burada TİP ve TKP'nin çalışmalarının daha özel yanlarına girebiliriz.

TBKP faaliyetlerinin geçmişten devralınan olumlu ve olumsuz birikimler üzerine geldiği açıktır. Bu nedenle öncelikle geçmişe gitmek gerekiyor ve böyle olunca TİP ve

TKP'yi ayrı ayrı ele almak zorunlu oluyor.

TKP'nin örgütsel parti çalışmalarının değerlendirilmesi ancak 1973 sonrasıyla başlatılabilir, öncesi ancak bir tarih yazımının işi olabilir. Ne var ki, 1973 de ister istemez öncesinin izlerini taşıyarak yükseldi. Bu nedenle öncesinin karakteristik yanları üzerinde durmak gerekiyor: Burada kısaca söylenmesi gereken yan konumuz açısından şudur: Üst üste ve ağır biçimde gelen komünist tutuklamaları TKP'nin illegal koşullarda da olsa "kurumlaşmasını" önlemiştir. Özellikle 1951'den 1973'e kadar süren uzun kopukluk dönemi örgütsel işleyişten söz etmemize imkan vermiyor. Aynı nedenler TKP'de haksız olmayan, anlaşılır, ama aşırı bir polis fobisi yaratmıştır. Bu durumun illegalitenin fetişleştirilmesine yol açtığını ve konspirasyon kurallarının partinin her şeyine hakim olarak olağan parti işleyişini ve parti demokrasisini boğduğunu, partiyi aşırı derecede içe kapattığını ve giderek bu durumun bir parti normu haline geldiğini söyleyebiliriz. Fakat bu norm ancak dar bir kadro içinde geçerliydi ve bir olağan parti yaşamı var olmadığından bu normların yaşamla bir bağlantısı da fazlaca yoktu. Sonuçta konspirasyon (gizli çalışma) kendisi için amaç haline geldi.

Bu durum 1973'ten sonra kendini daha açık seçik duyurdu, çünkü bu tarihten sonraki dönemde ülke içinde örgütlü bir parti ortaya çıkmış ve bir parti yaşamı doğmuştu. Fakat TKP'de kemikleşen konspirasyon tutkusu bu yeni parti yaşamı ile organik bağlanmamıştı. Parti artık yeni ve genç kadrolara dayanıyordu ve onların konspirasyon kurallarını içselleştirecek bir illegal deneyleri yoktu. Parti yönetiminde bulunan eski kadrolar da böylesi bir parti yaşamı deneyinden uzak oldukları için yeni parti yaşamını gizlilik kurallarına uygun şekillendirme için ciddi yol gösterici olamıyorlardı ve hatta giderek genel açıklamaların uyarıların ötesinde bu sorunla yakından ilgilenilmez olmuştu.

Sonuçta konspirasyonu bu denli fetişleştiren parti, 1980'e yaklaşıldığında akıl almaz konspiratif hatalar işledi. Böyle olunca konspirasyon parti içi canlı bir yaşamın ve parti içi demokrasinin gelişmesini önleyen içi boş bir biçime dönüştü. Burada illegal bir parti için konspirasyo-

nun önemini küçümsemek istemiyoruz, tersine parti eğer gizliliğe zorlanmışsa o durumda konspirasyon kurallarına uymayı becermek bir sanattır, ama asıl zor olan ve sanat olanı, gizlilikte olağan parti yaşamını ve parti içi demokrasiyi gerçekleştirebilmektir.

Konspirasyon ile parti yaşamının kopukluğu ya da bütünleştirilemeyişinin eskiden kalma alışkanlıkların dışında bir diğer nedeni ise partinin merkezi yönetim faaliyetlerinin yurt dışından gidiyor olmasıydı. Böyle olunca parti yönetimi yeni koşullara uygun bir çalışma biçimi gerektiğini zamanında göremedi. Daha sonra bu durum fark edildiyse bile artık geç kalınmıştı.

Yerel düzeyde konspirasyonu yaratıcı tarzda parti yaşamına, yeni koşullara uygulama yönünde parti üyelerinin ciddi çabaları oldu, gerçekten yaratıcı örnekler verildi, ama aynı şey yukarıdan aşağıya merkezi olarak gerçekleştirilemediği için bu çabalar partiye gelen darbeleri önlemeye yetmedi.

Bu durum kendini 1973 atılımında da gösterdi; konspirasyonu neredeyse fetişleştiren TKP- Yakup Demir döneminde birçok başka nedenin yanı sıra aşırı polis fobisi yüzünden de ülkede örgütlenmeye cesaret edemezken 1973 atılımında yani İ. Bilen döneminde ise ülkede örgütlenme konusunda, kadrolaşmada çok özenli davranmadı. Yine de 1973 atılımı partinin ayağa kalkmasını sağladı.

TKP'nin 1973 sonrası dönemine etki eden ve geçmişten gelen zaaflardan biri de uluslararasıkomünist hareket içinde geçerli olan "tek ülke tek parti" ilkesini katı anlayıp, katı uygulaması idi. Bu yaklaşım kendi dışındaki sola sekter yaklaşımlarına bir gerekçe oldu. Bunun sonucu sola "birlik" açısından çok ittifaklar açısından baktı.

Bir de TKP'nin geçmişten gelen bir handikapı vardı ki, özellikle şimdilerde yani TBKP'nin yenilenme çabaları önünde geçmişin olumsuz mirası olarak duruyor. Bu, TKP'nin stalinizm ile ciddi biçimde hesaplaşmamış oluşudur. Kuşkusuz burada söz konusu olan antistalinist bir kampanya, bütün yanlışları stalinizm ile açıklama değildir. Ama bu dönemin TKP'deki etki ve izleri ve bunun sonuçları önemlidir. Örneğin Stalin döneminin kurbanları arasında TKP'den hangi isimlerin yer aldığı, bunda

TKP'nin sorumluluk derecesi aydınlatılması gerekli önemli bir konudur.

73 atılımı uzun süre ülkede varlık gösteremeyen TKP yönetiminin bir an önce ülkede solda sözü geçen tek parti olma özlemlerini yansıtır. Bu tek başına kötü görülemez. Ancak açık bir gelecek perspektifinden ve somut politikalardan uzak olunca bu özlem ister istemez ve niyetlerden bağımsız olarak bir serüven karakterine bürünecekti. Partiye gelen yeni kadrolar ise askercil disiplinin, parti fetişizminin sonucu olarak bu yanlış eğilim karşısında eleştirici olamadılar, tersine bu gidişi başarılı çalışma örneklerini abartarak hızlandırdılar. Sonuçta 12 Eylül bu inançı kadroların büyük acılara uğramasını getirdi. Çekilen acılar kuşkusuz boşa gitmedi ama bu sonuçta 73 atılımını başlatan yönetimin sorumluluğu atlanamaz.

1980 askeri darbe öncesi, sanki Türkiye bir devrime gidiyormuş gibi parti bütün kadrolarını deşifre etme pahasına ileriye sürdü, o kadar ki düşünsel-sanatsal ürünleri yalnızca TKP'ye değil ülke bütününe hizmet edebilecek pek çok partili entellektüel kadro, dar militan çalışma içinde harcandı. Eğer devrime gidiyor idiyse, parti neden bunu açık seçik bir hedef olarak öne koymadı, neden İşçinin Sesi grubunu partiden tasfiye etti? Yok politik durum böyle değil ise, herkesin askeri bir darbe geleceğini söylediği koşullarda neden geri çekilme taktiği izlemedi ve bunu zamanında yapmadı? Sendikalardaki, meslek odalarındaki konum kavgasına boylu boyunca girerek parti kadrolarını bir de bu yolla deşifre ederek o politik koşullarda ne elde etmek istiyordu? Bu sorulara mantıklı yanıtlar verilemez.Tek yanıt yönetimin başarı tutkusu ve öngörüsüz, solda rekabete dayalı kısır politikalarıdır...

Başarı tutkusu ve kısır politikalar eldeki çok değerli olanakların da demokrasi açısından doğru ve verimli kullanılamamasını getirdi. Bunların başında DİSK'in imkanları gelir. DİSK içinde çok önemli,ileri bilinç düzeyinde işçi kadroların ve "sınıf ve kitle sendikacılığı" olarak ifade edilen, gerçekten işçiden yana bir sendikacılığın doğmasında etkili bir rol oynandı. Ancak ortaya çıkan bu gücün neyi çözebileceği açık değildi. O kadar değildi ki, DİSK giderek neredeyse bir parti konumuna geldi. Burada hem

olumlu, hem olumsuz yönleri objektif biçimde ayırt edebilmek gerekir. DİSK faşizme ihtar mitingleri, 1 Mayıslar ve politik açıklamaları ile bir sendika olarak engellere rağmen politik düzeyde aktivite gösterebildi. Bugün sendikal alanda eski olanı o dönem yerine getirdi. Ancak yukarıda değindiğimiz politik perspektifsizlik burada da acı sonuçlarını verdi. DİSK gibi önemli bir gücün olanaklarını doğru kullanmasına yardımcı olunamadı.

Bunun sonucunda DİSK giderek sendikal planda da, politik planda da ve kendi tabanı içinde de yalıtlanma sürecine girdi. TKP'nin DİSK'in gücünü kendi gücü ile özdeş görmesi de DİSK'e zarar verdi. Sonuçta DİSK içindeki inançlı sendikacıların, sendika temsilcileri ve önder işçilerin büyük ve özverili mücadeleleri olması gereken sonuçlara varamadı, vermesi gereken ürünleri veremedi. Kuşkusuz buradaki eleştiri yalnızca TKP'nin DİSK'e yaklaşımı açısından yapılmıştır. DİSK yönetiminin çalışmalarını değerlendirmek bizim işimiz olamaz, bu DİSK'li sendikacı ve işçilerin işidir.

1973 sonrası TKP'nin ciddi bir kadrolaşma politikası izlendiğinden söz etmek de zordur. Partiye farklı kökenlerden kadroların parti içinde yeralınımında ve kaynaştırılmasında gerekli özen gösterilmedi. Bu soruna ancak 1980'lere gelindiğinde el atılabildi. Ne var ki, bu gecikme parti içinde ciddi kadrosal sorunların birikmesine yol açtı. Önce İşçinin Sesi olayının ortaya çıkması, sonra da 12 Eylül darbesi kadro ve örgüt sorunlarının su yüzüne çıkmasını gecektirdi. Sorun 12 Eylül darbesinin, tutuklamaların ilk ateşi kayboluktan sonra yoğun olarak cezaevlerinde ve dışında ortaya çıktı.

Bu konuda çok şey söylemek olanaklıysa da artık illegal çalışma sözkonusu olamadığı için ayrıntılar gereksizdir ve şu kadarı yeterlidir:

Tutuklamalardan sonra üst yöneticilerini illegal koşullar nedeniyle daha önce tanımayan parti üyelerinin bir kısmı onları tanıyınca hayal kırıklığına uğradı ve onları kendilerinin üstünde gör-meye değer bulmadı. Yine illegalite nedeniyle bu değer yargıları her durumda doğru olmasa bile birçok durumda da doğru ve geçerliydi. Partinin merkezi bir kadro politikasının da olmayışından alt

düzeydeki parti üyelerinin yeteneklerine göre değerlendirilmesi ara kademe yöneticilerinin değerlendirmelerine bağlı kalıyordu. Bunu aşan bir kadro değerlendirmesi ve kadrolaşmaya gidilememişti. Politik perspektif eksikliği ve konspirasyonun fetişleştirmesi, aynı zamanda kadro seçimi de subjektivizme, kişisel yakınlık ve bağlılıkların öne çıkmasına, adam kayırmacılığa temel oluyordu.

Ciddi bir örgütlenme planının varlığından da söz edilemez. İllegal bir partinin kaldıramayacağı derecede parti şişmişti. Bunun sonucu bir dizi konspiratif yanlışın yapılması yanı sıra partide giderek artan yönetim sorunları ortaya çıktı ve yönetimin kalitesi hızla düştü. Ancak plansız da olsa, amaçları belirgin olmasa da, o dönemdeki parti ve politika anlayışının çerçevesi ile sınırlı da olsa, parti örgütlenmesinde geceyi gündüze katan son derece özverili bir çabanın götürüldüğü inkar edilemez. Aynı zamanda geniş kadrolaşma, partiye gelen darbenin ağırlığını artırdıysa da öbür yandan 12 Eylül sonrasında partinin her şeye rağmen örgütlü varlığını koruyabilmesinde de olumlu rol oynadı.

TKP'nin ideolojik ya da propaganda-ajitasyon çalışmalarına gelince; kabul etmek gerekir ki, illegal koşullarda parti çalışması açısından en zor alanlardan biri de buydu. Partinin ideolojik çalışmasının ana merkezinin yurt dışında olması en büyük handikaptı. Böylesi bir durumda etkili sonuçlar almak mümkün değildi. Üstelik parti bu alanda çok sayıda yetkin kadroya da sahip değildi. İdeolojik çalışma alanı hem çok yoğun çabaların harcandığı, yüklü bir tempo ile çalışmaların götürüldüğü bir alandı, hem de özgüllüğü nedeniyle, çok fazla hataların yapıldığı, en fazla eleştiri alınan bir alandı.

İdeolojik hatalarımız dogmatizme saplanmamızda belirleyici olurken, diğer yandan 12 Eylül'ün hemen sonrasında bu alanda kendi ayaklarımız üzerinde durma, kendi kafamızı kullanma çabası sonraki yenilenme çizgisinin ortaya çıkmasına rol oynamıştır. 12 Eylül'ün öncesinde ve sonrasında bu alanda görev almış kadrolar olaylara daha farklı bakabilmek için, her zaman başarılı olunmasa da, çaba harcamışlardır. Özellikle sol ile birlik politikasının gelişmesinde ve bunun sonucu önceki tekelci anla-

yışların aşılmasında, sekterlikten uzaklaşmada rol oynanmıştır. 82 Anayasası'na "Hayır" kampanyasının etkili olabilmesinde, "reel politika" görüşüne, "diktatörlük karşıtı güçler" politikasına varılmasında, Kürt sorunu üzerinde dikkatleri yoğunlaştırmada ideolojik alanın katkıları önemli olmuştur. Ayrıca ülke içindeki yerel ideolojik çalışmalar son yıllarda yaratıcı ipuçları yakalanmasına katkıda bulunmuştur. Bütün bunlara rağmen açıkça temel bir zaaf olduğu ifade edilmiş olmasına karşın, teorik çalışmaya gereken önem verilememiştir. Bu ise köklü yenilenme gereğini geç fark etmemize neden olmuştur.

TKP'nin farklı alanlarla ilgili yaklaşımlarına gelince: Köylülük konusunda tutarlı bir analiz yapamamış ve bir politika geliştirememiştir. Bunu Köy-Koop'a karşı Köy-Der'leri çıkarma yanlışında görebiliriz. Aynı şey esnaf ve küçük zanaat kesimleri için de rahatlıkla söylenebilir. 1973 sonrasında işçi sınıfı ve sendikalar dışında gençlik ve kadın alanında ciddi bir etkinlik ortaya konabilmiştir. İşçiler, gençlik ve kadın alanındaki etki, daha sonra 12 Eylül'ün ağır darbesine rağmen partinin ayakta kalabilmesini sağlamıştır. Bu alanlarda ortaya çıkan kadrolar partiyi varetmiştir. '73 sonrası gençlik örgütlenmesi TKP'de eksikliğini derinden hissettirmiş olan "kuşaklar arası kopukluğun" giderilmesinde önemli bir rol oynamıştır.Belirtelim ki, gerek gençlik ve gerekse kadın hareketi alanında elde edilen önemli başarılara karşın yine aynı alanlarda sektarizmin derin izlerini görmek hiç de zor değildir. Kadın sorununa sınıf açısından yaklaşım, partili kadınlara oynayabilecekleri rolün çok altında bir rol verilmesine yol açmış, erkek egemenliği bilince çıkmamıştır. TKP kadın ve gençlik hareketine partinin çıkarları açısından yaklaşmıştır. Kadının kurtuluşunu toplumun kurtuluşuna bağlayan mantık , kadınların kadın olmaktan kaynaklanan sorunlarının geri plana itilmesine yol açmıştır. Bu olumsuzluklara rağmen kadın hareketi kadınların, demokrasi mücadelesine katılımında, politik açıdan aktif kadınların özgürleşmesinde ve kadınlık bilincine ulaşmasında olumlu bir rol oynamıştır.

TKP Kürt halkı içinde örgütlenmeye özel bir önem vermiş, Kürt dili üzerindeki yasağın kalkması için yalnız bu

istemi ile sürmekle kalmamış bu dille yayın da yapmıştır. Pek çok değerli Kürt Marksistini, işçisini, gencini ve kadınını kazanmıştır. Ancak Kürt sorununa bakışında sınıf analizi dışına çıkamadığı ve Kemalizmin sol yorumundan kendini kurtaramadığı için duyarlılığını gereken düzeye çıkaramamış ve aktif bir politika üretememiş, sorunu Türk kamuoyuna maledici çabaları yetersiz kalmıştır. Aynı eksik ve yanlış bakışın sonucu, parti içinde Kürt kadrolarının rolü ve yer alımı konusunda ayrımlı bir yaklaşım ortaya koyamamıştır.

TKP'nin sancılı sorunlarından biri de Batı Avrupa'ya nasıl bakılması gerektiği olmuştu. Batı Avrupa'da çalışan işçiler ve aydınlar arasında TKP'nin ciddi bir etkinlik sağladığı söylenebilir. 1973 atılım döneminde Batı Avrupa parti için bir köprü başı rolü oynamıştır. 12 Eylül sonrasında bir yandan ülkedeki baskı koşullarında partiyi kadro olarak beslemiş, diğer yandan ülkeden çıkmak zorunda kalan kadrolara büyük bir dayanışma sağlamış ve Türkiye demokrasi güçleri ile dayanışmada etkili bir rol oynamıştır. Ne var ki, TKP açısından Batı Avrupa'da çalışmanın perspektifleri her zaman bulanık kalmış ve tartışmalı olmuştur. Bir dönem, özellikle 1980 öncesinde Batı Avrupalı kadrolara karşı, onları sağ sapma içinde gören ve parti yönetiminden kaynaklanan sekter yaklaşımlar partiye ciddi zararlar vermiştir.

Değerlendirilmesi gereken diğer bir konu ise tutuklamaların ardından ortaya çıkan durumdur. Öncelikle belirtmeliyiz ki, yurt dışındaki parti yönetimi darbe yaklaştığı sırada Örgüt Bürosu'nun "eğer partiye bir darbe gelirse % 80 kayıp verilir" şeklindeki açık saptaması ve uyarısına gerekli duyarlılığı göstermemiştir. İdeolojik-politik çizgideki sekterlik, partinin yarı-legal durumda oluşu,kadrolarının illegal çalışma deneyine sahip olmayışı tutuklamaların genişlemesine, yıkıcı boyutlar kazanmasına neden olmuştur. İlk görüntüde tutuklanan, gözaltına alınan herkesin konuştuğu gibi bir izlenim ortaya çıkması, pek çok parti dökümanının yakalanması partide moral çöküntü yaratmış, parti üyelerinde büyük güvensizliğe yol açmıştır. Parti bir yandan yeni tutuklamaları önlemek için korunma önlemleri almaya çalışırken, aynı

zamanda bu moral savaşı kazanmaya yönelmiştir. Temel sorun öncelikle partinin ülkede varlığını korumaktı. Bu güvence altına alınmadan parti daha ileri adımlar atamazdı. Darbenin tepeden gelmesi korunma önlemleri almayı ve geride kalan kadroların sağlıklı biçimde toparlanmasını olağanüstü zorlaştırmıştı. Ayrıca ciddi ve soğukkanlı bir değerlendirme yapılmadan, çok sayıda kadro yurt dışına çıkarılmıştı. Buna rağmen soğukkanlı yaklaşımlar sağlanarak ve olağanüstü çabalar harcanarak partinin varlığı güvence altına alınabilmiştir. Parti ülkede sesini o zor koşullara rağmen, başlangıçta zayıf da olsa, duyurabilmeyi başarmıştır. Bunun görülmesi partinin moralini yavaş yavaş düzeltmiştir.

Tutuklamalar nedeniyle parti ile bağı kopanlara güvenceli biçimde ulaşmak çok zor olmuş, bu konuda zaman zaman hatalar yapılmış, bu ise yeni tutuklamalara neden olmuştur. Bağı kopanlarla bağların yeniden kurulması çok sancılı ve çok zaman alıcı olmuştur. Çoğu kadrolarla bu sağlanabildiyse de, bağı kurulamayan pek çok üye de kalmıştır.

Partinin cezaevlerine yönelik merkezi bir politikasının olmayışı nedeniyle tutuklu ve mahkum yoldaşlarımızla ve onların aileleriyle dayanışma çok yetersiz kalmıştır. Bunun yarattığı bir dizi olumsuz sonuç ortaya çıkmıştır. Bunlar yasallaşma mücadelesi sırasında kadro kaybını da beraberinde getirmiştir.

Tutuklanmalarda ortaya çıkan çözülme olaylarını değerlendirirken parti yönetimi, anlaşılabilir nedenleri olsa da, aceleci davranmış, kimi kadrolar için, aralarında eski yönetici kadrolar da vardı, bu aceleci yaklaşım çok ciddi, ağır üzüntü veren koşulların doğmasına, yanlış anlaşılmalarına neden olmuştur. Daha sonra yönetim bu yanlışın farkına vararak bunu düzeltmiş, aynı zamanda bütün parti örgütlerine çözülmeler konusunda aceleci ve kendi dar bilgi sınırları içinde karar vermemeleri uyarısını yapmıştır.

Tüm bu eleştirilerin yanı sıra belirtmeliyiz ki, TKP kendisi hakkında yapılmış bütün olumsuz değerlendirmelere karşın demokrasi ve insan hakları mücadelesinde her zaman ön safta yer almıştır.Tarihimizde ulusal kurtuluş sa-

vaşıkomünistlerin rolü dışlanarak anlaşılamaz. Tek parti döneminde komünistler çok partili sistem ve demokrasi için oldukça etkili olabilmişler ve önemli bir aydın çevre ile diyalog kurabilmişler, tek partiye karşı DP muhalefetine aktif destek vermişlerdir. Kore savaşında ülkede büyük bir şoven ve antikomünist rüzgar estirilmiş olmasına karşın, komünistler cesaretle bu savaşa karşı tutum almışlardır. 1973 atılımıyla TKP 1971 askeri müdahalesi koşullarında arayış içinde bulunan pek çok marksisti kendine çekebilmiştir. Ve bu atılım sonucu elde edilen güç sonraki dönemde temel dayanak olmuştur. 1980 darbesi sonrasında TKP tarihinde ilk kez, ağır tutuklamaya karşın ülkedeki örgütlü varlığını korumayı başarabilmiştir. Bu önemli kazanımın elde edilmesinde direngenlikleriyle, canlarıyla TKP'yi var eden Mustafa Hayrullahoğlu ve Ahmet Hilmi Feyzioğlu unutulmayacaklardır. Onlar ise bu cesareti kuşkusuz kendilerinden önce, 12 Eylül öncesi ve sonrasında ve çok eskilerde verilmiş benzer direngenlik örneklerinden almışlardır. Her şey bir yana TKP her zaman direngen bir parti olmuştur. Ülkesini, insanlığı, bağımsızlığı, barışı, demokrasiyi, özgürlüğü ve sosyalizm için mücadele edenlerin Nazım Hikmet'lerin Orhan Kemal'lerin, Ruhi Sula'nın partisi olmuştur.

12 EYLÜL SONRASI TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

Raporumuzun bu bölümünde Türkiye İşçi Partisi'nin 1961-1980 arasındaki dönemi tezlerde ele alındığı için birleşme öncesindeki durumu üzerinde durmak istiyoruz.

1961 yılında ülkemizin politika sahnesinde çıkan Türkiye İşçi Partisi 1988 yılında Türkiye Komünist Partisi ile birleşerek Türkiye Birleşik Komünist Partisi'ni oluşturdu. 27 yıllık bir politik yaşamı oldu.

Bu süre Türkiye tarihinin en hareketli dönemidir. Bir bakıma TİP'e de bu hareketlilik içinde bulunan emekçi yığınlar can verdi. Bütün politik yaşamı boyunca TİP emekçi yığınların çıkarlarını savundu. Bu kayguyu başa aldı. Elbetteki doğrular kadar yanlışları da oldu. Yaptıklarıyla övünme hakkına sahip olduğu kadar yapamadıklarından

veya yanlış yaptıklarından da sorumlu. Yanlışları oldu. Ancak Türkiye İşçi Partisi kişisel çıkarların partisi olmadı. Kürt ve Türk halkının çocukları halklarını yüceltmek için, daha özgür ve saygın olması için TİP'e girdiler. Bu onlar için büyük özveriler,zorlu bir yaşam demekti. Partiyi yaşatan bunlar oldu. Bütün bunlar, başardıkları ve başaramadıkları ile birlikte Türkiye İşçi Partisi'ne halkın vicdanında haklı bir yer kazandırıyor.

Türkiye İşçi Partisi legal mücadele içinde kimliğini kazandı.TİP'in politik yaşamının üçte birini illegalite kapsıyor olmasına karşın partinin örgütsel yapısında ve kişiğinde illegalitenin belirleyici bir etkisi olmadı. Örneğin ikinci yasal kuruluş 1975-1980 arasında beş yıl sürmesine ve bu sürenin 1980-1988 illegalite yıllarının neredeyse yarısını oluşturmasına karşın legal dönem TİP'lilerin kişiliklerinde ve anılarında çok daha derin izler bıraktı. Buna rağmen Türkiye İşçi Partisi'nde ve Türkiye İşçi Partililerde illegalite psikolojileri etkileyen bir faktör oldu. 12 Eylül sonrasında izlenen çizginin ve kimi yanlışların kavranabilmesi açısından TİP'deki illegalite fenomenini ele almak gerekir.

Bu fenomenin bir yönü bizzat legal parti olma durumundan kaynaklanmaktadır. Şablonlara göre düşünen sol içinde illegalite bir fetişti. Adeta kutsal, mistik bir çekiciliğe sahipti. Devrim için, büyük kavgalar için yanıp tutuşan devrimciler için yeteneklerini kanıtlayacakları bir çalışma biçimiydi. İktidara gelmeyi başarmış partilerin geçmişlerinde illegalitenin ağır basıyor olması legal partiye karşı küçümseyici tutumları güçlendiriyordu. Bütün bunlar legal deneyimden başka bir deneyime sahip olmayan bir parti için başlı başına birer baskı unsuru durumundaydı.Türkiye İşçi Partililerin kendileri açısından da partinin ve partililerin değişik mücadele biçimlerine uyum gösterip gösteremeyeceği sorusu vardı. Nitekim parti içinde hep var olan bu soru 12 Eylül ile birlikte partinin önüne somut olarak çıkınca kendini kanıtlamaya yönelik aceleci tutumlara neden oldu.

İllegalite sorunu bir başka nedenle de 1975 sonrası TİP'in gündeminde yer aldı. 1975'ten sonra TİP solda politik tarihi kendisinin yarısı kadar olan, ama önemli ağır-

lıklara sahip parti ve çizgilerle yüz yüze geldi. Bu durumun nedenleri tartışılırken 12 Mart sonrası döneminin TİP tarafından değerlendirilmemiş olmasının en önemli unsur olduğu üzerinde birleşiliyordu. Bu saptama doğru olmakla birlikte dönemin TİP gibi legal bir partice kendi zenginliklerine dayanarak nasıl en iyi biçimde değerlendirebileceği üzerinde durulmuyordu. Bu saptama soyut, belirsiz ve içi doldurulmamış bir illegal çalışma ile bütünleniyordu. Parti 1975 yılı sonrasında bu soru ile hep yüz yüze geldi. Yine aynı durum gelip çattığında, legal olanaklar son bulduğunda TİP ne yapacaktı? Beklemeye mi geçecek, -yoksa mücadeleye-bunu illegal çalışma olarak da okuyabiliriz- devam mı edecekti?

TİP'in İkinci Kongresi bu soruya cevap verdi. Bu konuda alınan karar neredeyse kongreye damgasını vuracak özelliktedir.TİP içindeki söylemiyle bu kararın adı "Her hal ve şartta görev başında olma" kararıdır. Bu kararla birlikte Türkiye İşçi Partisi legal çalışmasının engellenmesi durumunda politik faaliyetine devam edeceğini açıklıyor, bu yöndeki girişimlerin parti yasallığı açısından meşru olduğunu belirtiyordu. Bu içeriğiyle karar doğruydu ve gerekliydi. Çünkü darbenin gündeme girdiği ve konuşulur olduğu bir ülkede parti en üst organı olan kongre ile bu konuya bir açıklık getirmeliydi. Ancak bu açıklık durumunda legaliteden bir başka biçime dönüşmek yönündeki girişimler partinin devamı olma özelliğine kavuşabilirdi. Nitekim karar olumlu sonuçlarını da verdi. 12 Eylül sonrasında atılan adımlar sırtını bu karara dayadı. Bu kongre kararı nedeniyle parti kamuoyu 12 Eylül sonrası uygulamalarını açık bir tartışmada kendisinin de katıldığı ve sözünü söylediği ortak sonuç olarak gördü ve destekledi. Bir parti veya toplumsal örgüt varlık nedenini toplumsal gereksinimlerden alır.Keyfi,zorba yasalarca yasadışı ilan edildi diye partinin varlığına son vermesi düşünülemez. Böylesi yasalara karşı direnmek her zaman meşrudur. Türkiye İşçi Partisi de bu tarihsel hakkını üyelerinin onayıyla kullandı.

Burada bir politik hareketin her koşulda var olma hakkını tartışmıyoruz. Türkiye Komünist Partisi bölümünde de belirttiğimiz gibi, artık illegal mücadele söz ko-

nusu olmadığı için de aslında illegalitenin nasıl olması gerektiği üzerinde de durmuyoruz. Bu çerçevede TİP'in ve TKP'nin bütün hatalarına rağmen illegal mücadeleyle varlıklarını sürdürmelerini önemli bir başarı olarak değerlendiriyoruz. Bu başarılar yalnızca bizler açısından değil zorbalığa karşı direncini ve boyun eğmezliğinin örnekleri olması bakımından halkımızın gelenekleri için de önemli bir kazanımdır. Bu çabalarımızla zorbaların bütün gücü ellerine tuttukları koşullarda bile toplumsal gelişmelerle istedikleri gibi oynayamayacaklarını kanıtladık. Eğer Türkiye'de son yıllarda farklılıkları bir arada kabul etmek ve uyumlulaştırmak yönünde güçlü bir eğilim görülüyorsa bu duruma bizler de boyun eğmezliğimizle katkıda bulunduk. Bu nedenle illegaliteye harcanan hiçbir emek ve özveri boşa gitmedi.

Türkiye İşçi Partisi bu görevi çok daha iyi başarabilirdi.Kendi geleneklerine ve zenginliğine uygun düşen bir çizgi ortaya koyabilseydi zorbalığa karşı direnişin daha güçlü olabilmesi için katkısını defalarca artırabilirdi. yukarıda belirtmeye çalıştığımız unsurlar sonucu ortaya çıkan soyut bir illegalite anlayışı partinin böylesi bir katkı yapmasını engelledi.

12 Eylül'ün hemen sonrasında TİP illegal mücadeleye atıldı. Ancak ortada daha önce düşünülmüş somut bir plan yoktu. Bu yönde parti hiçbir hazırlık yapmamıştı. 11 Eylül'e kadar zaman ve olanaklar hazırlıklar açısından boşa harcanmıştı. Parti işe sıfırdan başlamak durumundaydı.

Diğer yandan 1979 Ara Seçim'i başarısızlığından sonra partide izlenecek politika üzerine yoğun bir tartışma başladı. "Tek Parti Tek Cephe" kararına rağmen görüş farklılıkları giderilemedi. Bu farklılıklar 11 Eylül'e kadar çözülemedi. Partinin ağırlıklı eğilimini ortaya çıkaracak olan kongre 12 Eylül ile birlikte gündemden düştü. Bu nedenlerle 12 Eylül sonrasında Genel Başkan Behici Boran'ın belirlediği parti yönetimi bir boşluğa meydan vermemek için kendisini hemen harekete geçmek zorunda hissetti. Böylece TİP kendisine bir soluk alma, toparlanma, yeni durumu kavrama ve hazırlıklar yapma olanağını tanımadan tam boy illegal çalışma içine daldı. Askerlik deyimiyle

hazırlıkta yapılan hatalar bütün sefer boyu devam etti. TİP sayılan sorunların olumsuz etkisini '80 sonrası dönem boyunca yaşadı.

Soyut illegalite anlayışının ve buna bağlı olarak seçilen çalışma tarzının en olumsuz etkisi partinin örgütlü yapısıyla partinin geniş potansiyellerinin birbirinden kopmasıydı.Partinin çevresinde politik mücadeleye katılma konusunda büyük bir istek vardı. Ancak örgütlenme biçimi bunu olanaksızlaştırıyordu. Parti ,katkılarını nasıl alacağını bilemediği için geniş bir kesimi örgütlenme kapsamına alamadı. Parti eylemine katılmak istediği halde yıllarca bunun kanallarını bulamayan partililer ve çevreler vardı. Parti potansiyellerinin bütününün kacaklanması yönünde cesur adımların atıldığı Ankara gibi illerde bu çizgi sürekli olamadı. Çünkü aşırı şişirilmiş olan örgüt "operasyona" açık hale geliyordu. Nitekim partiye önemli dayanaklar sunan ankara parti örgütü böylesi bir darbeyle karşılaştı. İkinci olarak kendisini operasyondan korusa bile işlevsizlik yapıları çürü tüyor ve parçalıyordu. Büyük risklerle sürdürülen ilişkiler bir dönem sonra anlamsızlaştığı için devam edemez hale geliyordu.

Bu durum solda genel bir sorun olan örgüt ve politika arasındaki ilişki bağlamında da ele alınabilir. Politikayı sürdürmenin bir aracı olarak ortaya çıkan örgüt giderek kendisi için politika yapan, bu nedenle genel politikayı ikinci plana iten bir konuma gelebilir. Bu durum illegalitede daha da belirgindir. Örgütün varlığını sürdürmek her şeyin üstünde bir özellik kazanır. İşte dillerden düşmeyen "güvenlik" sözcüğü bunun adıdır. Öyle bir duruma gelinir ki parti örgütleri ve üyeleri bizzat illegal bağlantıların varlığı nedeniyle politik çalışma yapamaz durumda olurlar. Bir "saldırı" tehlikesi, eylem için güvenlik katsayısı çok yüksek durumları gerektirir. Böylece direniş için illegal saflara katılan partililer genel politik mücadelenin çok kenarında,kendi yarattıkları politika dünyasında mücadele eder duruma gelirler. Kendi çapında TİP de bu sorunları yaşadı.

Diğer yandan abartılı politik tahliller de içe kapanmayı, potansiyellerden kopmayı teşvik ediyordu. TİP'in 12 Eylül darbesi tahlininin değerlendirmesine burada girme-

yeceğiz. Ancak darbenin tahlilinde yapılan vurgular serinkanlı bir gelecek perspektifi çizmeye pek olanak tanımıyordu. Somutta ise rejimin iç çelişkileri, AP ve CHP gibi partilerle çelişkisi çok kısa zamanda kendisini gösterdi. Uluslararası konjonktürün de etkisiyle rejimin varlığını ilk günkü gibi sürdüremeyeceği ortadaydı. Ancak bu belirtilere rağmen örgütlenme yıllarca en katı biçimde sürecek bir baskı rejimine göre düzenleniyordu. Oysa gelişmeleri dikkate alarak parti potansiyellerini harekete geçirmenin yollarını bulabilir ve politik yaşama ciddi müdahalelerde bulunabilirdi. Faşizm ve faşizmden radikal çıkış gibi konulardaki yanılgılar güçlü atılımların önüne geçti.

Türkiye İşçi Partisi için 1984'e kadar olan dönem, grafiğin aşağı indiği bir dönem oldu. Bu dönem boyunca palyatif tedbirlerle toparlanma çabaları sürdü, doğal olarak başarılı olunamadı. Başkanının ve sekreterinin yurt dışında olması partiyi önemli bir ağırlıktan yoksun bırakıyordu. Yurt dışındakilerin ülkedeki politik faaliyetin sorumluluğunu bütünüyle ülkedeki kadrolara bırakmaları henüz olumlu sonuçlarını gösterebilmiş değildi.

1984 yılında Türkiye İşçi Partisi kendi geleneğine ve olanaklarına denk düşen bir politik faaliyetin adımlarını atmaya başladı. Partinin merkez yapısı yeniden düzenlendi. Genişleyen legal olanaklar yeni politikanın başlangıç noktası olarak belirlendi. İllegal örgütlerin ve bağlantıların arcak böyle bir çalışmayı destekleyecek biçimde ele alınabileceği açıklandı.

Bu tarihe kadar parti legal olanaklar yaratma konusunda özellikle yayın alanında birkaç adım atmış durumdaydı. Ancak bu oluşumlar partinin genel eylemi içinde birer eklenti biçiminde kaldı. Yayın çalışmasını üstlenen partililerin üstün özverileri sayesinde yaşayabildiler. Parti bu çalışmalara çok cılız destekler vermesine rağmen bazen kişisel özverilerle sürdürülen bu yayınlar partinin varlığının kanıtı oluyorlardı. 1984'de parti, korunarak belirli bir düzeye ulaştırılmış olan çalışmaları dayanak aldı. Bu yayınları bir politik yayınla daha takviye etti. Parti yönetimi yayınlarla ilişkisini düzenli hale soktu. Gözünü ülkenin genel politikasına dikmeye başladı. Ülke politikası

partinin gündemine daha çok hakim olmaya, bu sorunlara yönelik görüşler üretilmeye başlandı. Çalışmalar çok kısa sürede sonuçlarını verdi. Daha geniş bir çevre doğrudan legal yayınlardan partinin görüşlerinden bilgilenmeye başladılar. Politikaya ve faaliyete katılımın zemini genişledi. Yayınların büro çalışmalarının sayısı ve canlılığı arttı. Büyük şehirlerle sınırlı parti çalışmasının yaygınlığı arttı. Açık çalışmanın olanaklarını dikkate alan bir ilişkiler sistemi , yeni ilişkiler ve eylemlerin "operasyon" korkusu olmadan gelişebilmesine olanak sağlıyordu. Nitekim partiye yönelik birçok saldırı kolaylıkla boşa çıkarıldı. Daha önceleri büyük yıkımlar doğurabilecek olan bu saldırılardan partililer ve parti örgütleri moralleri artmış olarak çıkıyorlardı. Sendikal alandaki çalışmalar etkinleşti. Dar parti propagandası yerine yeni dönemin sorunlarını başa alan bir çalışma tarzı çok değişik kesimlerle birlikte çalışmaya olanak veriyordu.

Burada bu dönemde başlatılan gençlik çalışmasını özellikle anmak gerekir. Parti 12 Eylül rejimine karşı gençliğin demokratik haklarını kullanmasını teşvik etmeyi öne aldı. Genç Öncüler'e dar örgütsel çalışmayı bir yana bırakarak bütünüyle açık çalışmaya yönelmelerini, özellikle öğrenci gençliğin yasal, demokratik örgütlenmesi için çaba göstermeyi önerdi. Ve onlar bu doğrultuda bütünüyle serbest bıraktı. Türkiye'nin bütün illerindeki öğrenci gençliğe gitmelerini teşvik etti. Gençlik yayınının çevresinde açık bir toparlanmanın koşulları olduğuna ikna etmeye çalıştı. Sonuç olarak Genç Öncüler çok kısa bir sürede 85-88 dönemine damgasını vuran öğrenci dernekleri çıkışının başlıca itici gücü oldular. Bir mirası tüketen örgüt olmaktan çıkarak taze kanla beslendiler.

Bu gelişmeler eskiyi eleştirme ve geçmişten kopma temelinde gerçekleştiriyordu. Bu bakımdan '84 sonrasını Türkiye İşçi Partisi için yeniyi aramanın başlangıcı olarak saptamak gerekir.

Cuntaya karşı mücadeleyi genel bir söylemden kurtarıp ona somut bir politik içerik kazandırma çabaları ile şöyle bir sonuca ulaşıldı. Cuntaya karşı mücadele gerçekte keyfiliğe karşı yasallığı savunma mücadelesi olmalıydı. Yasallık konusu TİP'in görüşlerini kısa sürede parlamen-

tonun önemine kadar ilerletti. Bu noktadan sonra birçok açılım kendiliğinden geldi. Parti bu çerçevede 12 Eylül öncesindeki politikalarını eleştirdi. Ve yeni dönemde 12 Eylül rejimine karşı parlamentonun güçlenmesinden yana olan bütün partileri dostu olarak görmeye başladı. Politik yayının ilk sayılarından başlayarak bu konuların ele alındığı görülebilir. 1985 yılında partinin güncel politikasının ekseni olarak parlamentonun en üst kurum olması belirlendi.

Yeni açılımlara ilişkin birçok örnek daha sıralamak olanaklı. Ancak önemli olan TKP'deki ve TİP'teki arayış çabalarının aynı döneme denk düşmesidir. Bu arayışlar iki partiyi yakınlaştırıyordu. Ve program komisyonu kurulup çalışmaya başladığında komisyon çok kısa bir sürede eski den kopmak gerektiği üzerinde birleşti. Bu noktadan sonra mesafe almak çok zor olmadı.

Birlik sorununa geçerken TİP açısından tam bu noktada TKP ile birleşme sürecine girmenin öneminin altını çizmek gerekir. Yenilenme konusunda TİP'te bir çaba vardı. Ancak parti kendi olanaklarıyla uluslararası düzeyde geliştirilen yeni açılımları gerektiği gibi izleme olanağına sahip değildi. Böylesi bir etkileşim olmadan da TİP'in kendi olanaklarıyla tam bir sıçrama yapabilir miydi, tartışma konusudur. En azından TKP ile rakip konumda olsaydı bu rekabet sonucunda TKP'nin Türkiye'ye taşıdığı bazı düşüncelere karşı tutum alabilirdi. Parti yönetiminin çabaları yetersiz kalabilir, partinin gövdesi karşı tutuma angaje olabilirdi. Böylece TİP kendi başlattığı sürecin önünü de tıkamış olurdu. Böylesi bir önemli dönemeçte TİP ve TKP'nin hasım olmak yerine paylaşan ve ortak biçimde yenilenmeye çalışan bir yola girmeleri ikisi açısından da doğru oldu.

Türkiye İşçi Partisi'nin birlik çalışmaları bütünüyle yurt dışındaki partililerin çalışmasıdır. Ülkedeki parti örgütüyle sürekli bilgi alışverişi içinde ama onların yönlendiriciliklerinde yürütüldü.

Behice Boran ve diğerlerinin ilk başarıları iki parti arasındaki ilişkilere sağduyunun hakim olmasını sağlama çabalarıdır; zaten var olan sorunlara yeni sorunlar eklenmemesi için çaba gösterdiler. İkinci olarak TİP-TKP birli-

ğinin önemi üstünde durmaları ve partiye sürekli bunu empoze etmeleridir. Bu tutum değişik kesimler arasında sürdürülen birlik çalışmaları içinde tercihin sürekli TİP-TKP birliği yönünde kullanılması demekti. Belki de bu tutum olmasaydı TİP ortaya çıkan geçici tıkanıklıklar karşısında TSİP'le birliğe yönelebilirdi. Böylesi bir yol da, en başta yenilenme açısından hiç de sağlıklı sonuçlar doğurmazdı.

Türkiye İçşi Partisi örgütsel birlik politikasını ilk olarak 1979 Ara Seçimlerinden sonra belirledi. Bu açılım bir başarısızlığın izini taşımaktaydı. Ara seçimlerde TİP öngördüklerini başaramamıştı. Bu nedenlerle birliği savunmakla birlikte TİP konuyu somutlamakta ve yeteri kadar zorlayıcı olmakta başarılı olamadı. Yine aynı nedenlerle TKP uzunca bir süre birliğin kendi çatısı altında gerçekleşmesi üzerine ısrarcı oldu.

1984 yılı birlik konusunda da bir sıçrama noktası oldu. Yurt dışında birlik çalışmalarını sürdüren yöneticiler canlanan parti faaliyetinin gücünü arkalarına alarak davranmanın rahatlığına kavuştular. Ayrıca '84 yılında yurt içi parti örgütü birliğin biçimi ve süre üzerine önemli somutluklar getirdi.

Birliğin gerçekleşmesi Türkiye İşçi Partililer açısından çok önemli bir sonuçtu. Birlik TİP'liler için daha güçlü bir parti arayışıyla özdeşti. Rahatlıkla, aynı ele alışın TKP'liler açısından geçerli olmadığını söyleyebiliriz. Bu durum birleşmeden sonraki kimi sorunların açıklanması açısından önemlidir.

TİP birliğe öylesine önem veriyordu ki, bazı politikaların üzerinde fazlaca durmadı. Bunlardan birisi ve başlıcası komünist partinin yasallaşması sorunudur. Bilindiği gibi bu tarihte ağırlıklı olarak ülkedeki partililer yasal sol parti tezini savunuyorlardı. Bu tezin nasıl ortaya atıldığını ve bir dönem için neden önemli bir açılım olduğu üzerinde durmayacağız. Ancak sonraki gelişmeler açısından önemli olan bu tezi ortaya atmasına rağmen yasal parti önermesine TİP'in önemli bir canlılık kazandıramamış olmasıdır. Bu aslında yasallaşma sorununda daha açık biçimde ortaya çıkan uzun bir aradan sonra açık çalışmaya geçişin sorunudur. İki genel sekreterin yurda dönüşü ko

nusunda TİP yönetimi tam destek verdi. Bu açılımın sağlayacağı olanaklar görülüyordu. Ancak yine de birleşmenin coşkusuyla yasallaşma eyleminin tam olarak ne ifade ettiği ve somut hangi süreçleri içerdiği konusu üzerinde fazlaca durulmadı. Bu durumlar ortaya çıktıkça ve ülkedeki sorunlara dünya çapındaki komünizmin bunalımları eklenince sancılar yaşanmaya başlandı.

Türkiye İşçi Partisi denildiğinde, bugün politik görüşü ne olursa olsun emekçiler arasında sıcak duygular uyandırıyor. Kürt ve Türk emekçileri sendikalarını kurarken, ulusal baskıya karşı çıkarken, gençler toplumsal yaşamda söz sahibi olmak isterken, aydınlar karanlığa karşı savaşırken Türkiye İşçi Partisi'ni kendi gücü ölçüsünde hep yanlarında gördüler. Halklar kendileri için savaşanları hiçbir zaman unutmaz. Canları pahasına ona hizmet eden, kişisel yaşamlarını bir kenara iterek baskıya ve zulme karşı insanlık onurunu yücelten kendi evlatlarının emeklerinin değerini biliyor. Türkiye İçşi Partisi'nin politik mirasçısı ve onun yarattığı değerlerin sürdürücüsü olan Türkiye Birleşik Partisi'nin Büyük Kongresi'nde bu çabaları saygıyla anıyor ve selamlıyoruz.

YENİ BİR DÜNYA VE YENİ BİR TÜRKİYE YOLUNDA

Kongremiz "Körfez Krizi"nin çok kritik bir aşamasında toplanıyor. Artık her an sonu belirsiz bir savaş başlayabilir. Kongremiz savaşa karşı barıştan yana kesin bir tutum almalıdır. "Bir kere savaşmaktansa, yüz kere, bin kere görüşmek gerekir" mesajını herkese iletmeliyiz.

Körfez krizinin dünyamızın bütün temel sorunları içiçe geçmiş, muazzam bir yumak oluşturmuştur. Kriz bütün insanlığa artık yeni bir dünya düzenine geçmek gerektiğini söylüyor.

Körfez krizi her şeyden önce, anlaşmazlıkların silahla, savaş yoluyla çözülmesinin artık olanaksız olduğunu gösteriyor. Irak yönetiminin Kuveyt ile arasındaki anlaşmazlığı silahla çözmeye yeltenmesi, bütün dünya kamuoyunun tepkisiyle karşılaştı. Irak'a karşı Birleşmiş Milletler

kararları, dünya kamuoyunun silahlı çatışmalardan, savaşlardan kurtulma isteğinin bir göstergesiydi. ABD bu kararları yeni bir savaş başlatma gerekçesi olarak alıyor. Ama, Körfez Krizinden savaş yoluyla kurtulmak olanaksızdır. Çünkü savaş bu krize yol açan köklü nedenleri ortadan kaldırmayacak, tersine bunları daha da derinleştirecektir.

Nasıl bir durumla karşı karşıyayız? Bütün insanlığın geleceğini ilgilendiren "Körfez'de savaş mı barış mı", gibi bir soruna bugün son çözümlemede çok az sayıda insan karar veriyor. Washington'da, Bağdat'ta, birkaç başka başkentte (ve Ankara bunlar arasında sayılmıyor) az sayıda insanın kararına kalmış durumda iş. İşte bu durum dünyamızın bütün temel sorunlarında geçerlidir. Ve karar alma süreçlerini merkezlerden çevreye doğru yaygınlaştırmadıkça, dünyamızın hiçbir sorununa kalıcı çözümler bulmak olanaklı olmayacaktır. Körfez krizi, uluslararası yeni bir hukuk düzeninin, demokratik karar alma mekanizmalarının oluşmasının acilliğini bütün boyutlarıyla gözler önüne sermiştir.

İkinci olarak, dünyanın geleceği, radikal bir silahsızlanmanın gerçekleşmesine bağlıdır. AGİK ile başlayan Avrupa'daki silahsızlanma süreci bütün dünyaya yayılmalıdır. Silahla güvenlik olmaz! Körfez krizi bunu açık ortaya koydu. Silah üretimine ve satışına son verilmeden güvenlik sağlanamayacaktır. Silahsızlanma değil, hatta "ordusuzlaşma" insanlığın gündemindedir. İç güvenlik ile ilgili çok sınırlı sayıda birliklerin dışında, devletlerin artık ordusuzlaşması, bütün anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümünü olanaklı hale getirecektir. Böylesi çözümlere ancak Birleşmiş Milletler platformunda, bu örgütün daha etkinleşmesi ile ulaşılabilir. Çözümler artık yalnızca global düzeyde olanaklıdır.

Üçüncü olarak, Körfez krizi hem ülkeler düzeyinde, hem de dünya düzeyinde, demokrasinin, barış ve güvenliğin temeli olduğunu ortaya koydu. Ortadoğu ülkelerindeki demokrasisizlik, krizin başlıca nedenlerinden biridir. Şeyhlik ve krallık ile yönetilen Kuveyt ve Suudi Arabistan, askeri bir diktatörlükle yönetilen Irak, bu ülkelerin rejimlerine aldırmaksızın bunları yıllarca destekleyen

ABD ve Sovyetler Birliği ve şimdi ABD'nin kendi kamuoyunun savaş aleyhtarı tutumunu dikkate almayan yaklaşımı. Bu ülkelerin halkları karar alma süreçlerine katılabilselerdi, durum hiç de bugünkü gibi olmazdı.

Dünya çapındaki demorasisizlik yani, gelişmiş ülkelerde Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki eşitsizlik, bu ülkelerin kendi kaynakları ve gelecekleri konusunda karar alma olanaklarına sahip olmaması, Körfez krizinin böylesine keskinleşmesinin bir başka nedenidir. Gelişmiş ülkelerle azgelişmiş ülkelerin çıkarlarının eşit şekilde dikkate alındığı düzenlemelere gidilmediği sürece, zenginin yoksul üzerindeki egemenliği sürdüğü sürece, keskin krizlerle karşılaşmaktan kurtulmak söz konusu olmayacaktır.

İşte bütün bu nedenlerle, yani radikal bir silahsızlanmayı gündeme getirmeyeceği, demokratikleşme sağlamayacağı, Üçüncü Dünya'nın geriliğini azaltmayacağı ve dünya çapında yeni, demokratik karar alma süreçleri başlatmayacağı için, Körfez'de çıkacak bir savaş, getireceği muazzam yıkımın yanı sıra, krizleri ortadan kaldırmayacak, tersine yeni krizlerin nedeni olacaktır.

ABD politikasında egemenliğini sürdüren eski anlayışlar, burada belirleyici bir rol oynamaktadır. Sovyetler'in yeni çizgisine ayak uydurmayı başaran, bu sayede Avrupa'daki yumuşamaya katkıda bulunan ABD, Saddam yönetiminin eski çizgideki bir adımı karşısında aynı esnekliği gösterememiş, bütün eski anlayışı yeniden hortlayıvermiştir. Avrupa'dan askerlerini ve silahlarını çekme aşamasına yaklaşırken, şimdi tam tersine Ortadoğu'ya da yerleşmiştir. Bu ilk bakışta ABD'ye dünya egemenliği sağlayacak gibi görünse de,tam tersine, ABD için ve dolayısıyla bütün dünya için altından kalkılması çok zor bir yük getirecektir.

Dünya ekonomisinin bütünleşmesi, uluslararasılaşmanın hızla artması, ulus-devlet biçiminin eskimesi, sınırların giderek anlamsızlaşması, global sorunların derinleşmesi, hemen her sorunun çözümünün globalleşmesi koşullarında tek bir devletin, ABD'nin askersel-politik yaygınlaşması, yeni düzenlemeleri son derece güçleştirecektir. Bunun ABD'ye de bir yararı olmayacaktır. O ne-

denle, Körfez krizinin barışçı çözümü, Ortadoğu'da AGİK benzeri bir sürecin başlaması ve bütün askeri birliklerin kendi sınırları içine geri çekilmesi, giderek silahsızlanma ve ordusuzlaşmaya yönelinmesi, dünya ekonomisinin, dünya ekolojisinin çıkarlarının ve barışçı bir dünya düzeninin vazgeçilmez koşuludur.

Körfez krizi, kimilerine göre, dünyanın hiç değişmediğini gösteriyor. ABD'nin emperyalist tutumu, işlevsizleşmiş NATO'yu Ortadoğu'dan gelen tehlike gerekçesiyle ayakta tutma, Ortadoğu pet rollerini denetim altına alma çabaları bu yorumu ilk bakışta doğruluyor gibidir. Fakat şu da açıktır ki, Saddam yönetiminin barıştan yana bir tutum alması durumunda, bütün bu planlar boşa çıkabilir ve tam tersine Ortadoğu'da yeni, barışçı bir düzenin yolu açılabilir. Krizin arka planında, bütün dünya kamuoyunun barış istemi güçlü bir faktör olarak yatıyor. Bizce, Körfez krizi, dünyanın değişmediğini değil, asıl değişmesi gerektiğini gösteriyor ve kendi içinde eski dünyanın kuvvetleri kadar, değişimin potansiyellerini de barındırıyor.

Dünyadaki en önemli değişiklik, barış, demokrasi ve insan hakları değerlerinin, günümüzde tartışmasız en kutsal değerler olarak kabul edilmiş olmasıdır. Son on yıldaki gelişmeler bunu insanlığa kazandırmıştır. Bu, barışın, demokrasinin, insan haklarının dünyaya egemen olduğu anlamına gelmiyor. Bu henüz daha uzun süreli bir mücadele gerektiriyor. Yeni olan, dünyada artık hiç kimsenin bu değerlere karşı tutum alamamasında, bu konularda çifte standart uygulamanın olanaksızlaşmasında ve herkesin kendi eylemlerini bu değerlere bağlı kalarak gerçekçelendirmeye çalışmasındadır. Bu muazzam bir değişikliktir ve savaş ve otoritarizm yandaşlarını son derece sınırlamakta, barış, demokrasi ve insan hakları yandaşlarına son derece büyük mücadele ve gelişmelere müdahale olanağı vermektedir.

Sovyetler Birliği uluslararası durumun barıştan yana değişmesine glasnotsla önemli katkılarda bulundu. '80'li yıllar boyunca Sovyetler Birliği'nin geliştirdiği kararlı barış ve silahsızlanma girişimleri ve bu konuda attığı adımlar dünyadaki politik atmosferin değişmesinde önemli bir

rol oynadı.

Partimiz baştan beri bu yeni oluşumu dikkate aldı ve politikasını bu temele oturttu. Biz, emperyalist politikaların, sermayenin insan haklarına saldırılarının sona erdiğini değil, eğer şimdi bunlara karşı kararlı bir mücadele verilirse, bu politikaların yenilgiye uğratılabileceğini söyledik, mücadelemizi buna göre düzenlemeye çalıştık. İki kutuplu dünyanın sona ermesiyle, "düşmansız" kalan emperyalist ve militarist odaklar, şimdi "Saddam olayı" çerçevesinde "yeni düşmanlar" üretme peşindedir, ama bu da geçicidir. "Düşmansız" kalacak bir dünyada, hiç kimse halkların barış, demokrasi ve insan hakları yönündeki kararlı talebi karşısında uzun süre emperyalist, baskıcı politikaları sürdüremeyecektir.

Özal yönetimi, "savaş mı barış mı" konusunda barıştan yana tutum almayarak,büyük ve telafisi olanaksız bir yanlış yapmıştır. Saddam ile Bush'un politikalarından birini tercih etmek yerine, barışın yanında yer almak ve barışçı, yapıcı bir rol oynamak Türkiye'ye çok şey kazandırabilirdi. Özal yönetimi, barış yapıcı bir işlev üstlenmek yerine, ABD'nin savaşı tek çare gören yaklaşımına angaje olmuştur ve Türkiye'yi savaşa sürüklemektedir.

Son gelişmeler barış ile demokrasinin içiçeliğini, bu iki mücadele doğrultusunun yaşamsallığını bir kere daha göstermiştir. Eğer ülkemizde demokratik bir rejim olsaydı, iktidar savaş kışkırtıcı bir tutuma kesinlikle giremezdi. Toplumun ezici çoğunluğu çok çeşitli biçimlerde savaşa karşı olduğunu göstermiştir, fakat demokrasinin önünün tıkanmış olması, iktidarı denetleme olanaklarının olmaması, toplumun tercihlerinin geçerli olmasını engellemektedir.

Son haftalarda tanık olduğumuz gibi, Özal yönetiminin savaştan yana tutum alması, kaçınılmazlıkla iç politikada sertleşme eğilimini getirmekte, rejimin otoriter, baskıcı yanlarını öne çıkartmaktadır.

Daha ilk günden TBKP'nin "Barış ve Demokratik Yenilenme" programında ısrar etmesinin, bu iki doğrultuyu birlikte gündeme getirmesinin doğruluğu bugün daha iyi görülebilir.

Barış ve demokrasi ülkemizin gündemindeki en temel sorunlar olarak kalmaya daha uzunca bir süre devam edecektir. Bunlar,Türkiye'nin yenilenmesinin ana problemleridir. Bunların çözümü kolay olmayacaktır.

Barış sorunu, her şeyden önce Türkiye'nin kendine yeni bir dış politika belirlemesiyle bağlıdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana izlenegelen, dış politikayı bir ülke ya da ülkeler grubuna tabi kılan, Batı ülkelerinin çizdiği çerçevenin dışına çıkamayan dış politika anlayışı yenilenmek durumundadır. Çünkü bu politikaya temel olan iki kutuplu dünya, soğuk savaş ve askeri bloklaşma, en geç "Avrupa'nın Geleceği için Paris Şartı"nın imzalanmasıyla fiilen sona ermiştir. Şimdi artık bütün ülkelere açık, barış yapıcı ve işbirliğini düzenleyici bir dış politikaya yönelmek gerekiyor.

Sosyalist Birlik Partisi Programı'nın "Barışçı, Çok Boyutlu Bir Dış politika" bölümü bu konuda verimli başlangıç ilkeleri sunuyor. Dünya ekonomisinin tekniğinin kavranması temelinde, entegrasyon süreçlerinin yararının görülmesi, bu ilkeleri daha da kuvvetlendirecektir. Avrupa Topluluğu ile entegrasyona yönelen bir Türkiye'nin, Ortadoğu ve Karadeniz havzasında da entegrasyon süreçlerinde yapıcı bir işlev görmesi ve bütün bu süreçler arasında bir köprü rolü üstlenmesi, hem kendi özgül potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirmesini, hem de yeni bir dünya düzeninin oluşmasına katkıda bulunmasını getirecektir. Bizlerin rolü, entegrasyon süreçlerine ilgisiz kalmakta değil, bu süreçlere halkların katılımının, demokratik karar mekanizmalarının oluşmasının koşullarını yaratmakta olmalıdır. Tek olan ve giderek bütünleşme eğilimi gösteren dünya ekonomisine, emekçilerin, genel olarak insanın rengini katabilmek gerekiyor ve bu bize iyi bir eylem hattı verecektir.

Demokrasi sorunu, her şeyden önce, ekonomik, sosyal, kültürel bütün toplumsal gelişmeyi, devleti korumanın çıkarlarına tabi kılan anlayışın yenilgiye uğratılmasına bağlıdır.

Türkiye'nin bütün tarihini belirleyen, merkezi otoriteyi koruma ve sürdürme tercihi olmuştur. Gerek tarihimizin en tutucu dönemlerinde, gerekse en yenilikçi girişimler-

de, başlıca çıkış noktası hep bu tercih olageldi. Gerek Osmanlı dönemindeki Islahat, Tanzimat, Meşrutiyet denemelerini, gerekse Cumhuriyet'in çağdaşlaşma denemesinin ortak noktası, bütün yenilenmelerin devleti ve merkezi otoriteyi korumanın çıkarlarına tabi kılınması olmuştur. Örneğin kemalizmin ünlü altı ilkesinden hiçbir koşulda taviz verilmeyen tek ilke devletçilik ilkesi olmuştur ve bütün öteki ilkeler bu ilkeye göre düzenlenmiştir. Merkezi otoriteyi koruyup yenileyerek toplumu yukarıdan aşağı yenilemek çizgisi son iki yüz yılın temel çizgisidir.

Bu yenilenme çizgisi Türkiye'ye çok şey katmıştır, ama devleti başa alan yaklaşım nedeniyle de her zaman sınırlı kalmış, ülkenin gerçek potansiyellerini açığa çıkaramamış, toplumsal dinamizmi özgürleştirememiştir. Son on yıllardaki kronikleşen tıkanıklık, sık sık askeri darbelerle aşılmaya çalışılan bunalımlı duraganlık bunun sonucudur.

Türkiye'de demokrasi sorunu, bu eskimiş, yıpranmış tercihin değişmesi, devletin toplumsal gelişmeye tabi kılınması sorunudur.Tepeden gelen yenilenme dönemi sona ermiştir; çevrenin dinamizmine dayanmayan bir yenilenme olanağı kalmamıştır. O nedenle, demokrasi sorunu devletin, merkezi otoritenin dışındaki çevre güçlerinin özgürlüğü ve merkezi otoritenin sivil toplumun demokratik denetimine bağlanması sorunudur.

Çevre, emekçi sınıf ve kesimlerdir, Kürt halkıdır, İslamcı güçlerdir, aydınlardır. Ancak özel sermaye ve kapitalist girişimin de çevrede yer aldığını düşünmek gerekir.141-141-163'ün aşılması hemen hemen bütün çevre güçlerinin varlığının meşruluğunu tartışmalı hale getiren bu ceza yasalarının tarihin çöplüğüne atılması, sivil toplumun etkinleşmesinde belirleyici önem taşımaktadır. TBKP'nin yasallığının tartışmasız kazanılması, Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla bunu belgelemesi, asıl bu bağlamda belirleyici önem taşımaktadır.

Çevredeki güçler arasında sayısız farklılık, derin çelişkiler, çok çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlar olacaktır. Demokrasi, çelişkilerin ve farklılıkların ortadan kalkması demek değildir. Demokrasi, yalnızca sağladığı kurum ve kurallarla, politik kültürüyle, bu çelişkilerin çatışma ve

krizlere yol açmadan çözülebilmesinin olanakları demektir.

Son yıllarda İslamî çevrelerde dinsel görüşleri reforme etme çabaları görülüyor. Bu çabalar olumludur ve İslamî düşüncede bir yenilenme , diğer politik ve düşünsel akımların katkısını ve karşılıklı etkileşime açık bir diyaloğu gerektirmektedir.

TBKP o nedenle ısrarla, demokrasi için bir mutabakattan söz ediyor. Bu mutabakat iki şeyi sağlayacaktır: Birincisi, bir daha geri gelmemesine devletçi anlayışı, merkezi otoritenin belirleyiciliğini ortadan kaldıracaktır, ikincisi sivil toplumun potansiyellerini demokratik çerçevede bulunacak çözümlerle en iyi değerlendirmeyi getirecektir.

Eğer bütün sorunların çözümünün, insanların özgür faaliteyi ile olanaklı olduğunu iyi görürsek, yaşamın kalitesinin son tahlilde insan faaliyetinin ürünü olduğunu unutmazsak, kendimize asıl sürekli bir özgürleştirici çabayı esas alırsak, demokrasinin ve onunla birlikte sosyalizmin gelişmesine katkıda bulunabiliriz.

SBP Programı'nın "katılımcı demokrasi", "Kürt sorunu", "kadın" ve "gençlik" bölümleri demokrasi mücadelesinde bize iyi bir yön çizmektedir.

İçinde yaşadığımız günlerde, iki önemli gelişme demokrasi mücadelesinin olanaklarını artırmaktadır. Birincisi Zonguldak maden işçilerinin greviyle başlayan ve 3 Ocak'taki işe gitmeme eylemiyle gelişen, halkın mücadeleye doğrudan katılımıdır. Bu eylemlerde, barış ve demokrasi istemleri öndedir, bir politik yenilenme fikri vardır ve emekçiler sorumlu ve olgun davranmaktadır. Eylemler yalnızca işçilerin katılımıyla sınırlı kalmamaktadır, halkın öteki kesimlerini de çekmektedir, öteki demokrasi güçlerini cesaretlendirmektedir.

Zonguldak maden işçilerinin büyük direnişi, ülke çapında milyonlarca emekçinin ve demokratik kamuoyunun desteğini kazandı. Politik gelişmenin tıkandığı, siyasi bir krizin oluşmaya başladığı koşullarda, yüzbin işçinin gösterdiği kararlılık bütün demokrasi güçleri için yeni bir örnek oluşturdu. Demokratikleşmenin önünü tıkayan

ANAP iktidarı, yüzbinlerin haklı taleplerinin karşısına çıkarak daha da yalıtlandı. Değişim olanakları arttı.

İşçiler ve sendikalar, ancak demokrasi için mücadeleye daha aktif katılarak taleplerini gerçekleştirme olanağına kavuşabileceklerini şimdi daha iyi görüyor. Yeni, demokratik bir anayasa için geniş bir mutabakat arayan sivil politik güçler, bu mutabakatın sendikal özgürlükleri, işçinin söz ve katılım hakkını içermediğinde işlevli olamayacağını şimdi daha somut görebilirler.

Hükümet, özellikle Cumhurbaşkanı Özal'ın baskısıyla, sorumluluklarından kaçmaya, Zonguldak sorunundan polisin ve antidemokratik yasaların arkasına saklanarak kurtulmaya çalışıyor.

Zonguldak kömür madenlerinin ekonomik açıdan verimliliğini yitirdiği, kentin bu nedenle bir sönümlenme tehlikesiyle karşı karşıya olduğu uzunca bir süredir kimse için sır değildir. Hükümet bu soruna yapıcı çağdaş bir çözüm bulmak yerine yıllarca kılını kıpırdatmamış, şimdi ise sözde ekonominin gerekleri adına; yüzbinlerce insanın geleceğini feda etmektedir.

Oysa, işçilerin, sendikaların, bilim adamlarının, Zonguldak'taki bütün partilerin katılımıyla, hem çağdaş ekonominin ihtiyaçlarına, hem de işçilerin çıkarlarına uygun düşecek çözümler bulmak olanaklıdır ve tek çıkış yolu, böylesi bir mutabakatın koşullarını yaratmaktadır. Ama bunun için hereyden önce toplu sözleşmenin işçilerin içine sindirebileceği bir şekilde sonuçlanması gerekiyor. Hükümet bunu sağlamadığı sürece sorumluluktan kurtulamaycaktır. Birkaç ay içinde Körfez krizi nedeniyle savunma bütçesine trilyonları aktarabilenlerin, işadamlarına hertürlü teşviği sağlayanların, Zonguldak'ın kurtulması için fon bulamaması hiç inandırıcı değildir.

İkinci önemli gelişme, ilk kez iki büyük partinin demokrasi için resmen işbirliği yapmaya karar vermesidir. SHP ve DYP arasında, Kürt sorunu dışında kalan bütün önemli sorunların saptanmasında yaklaşık bir fikir birliği oluşmuştur. Burada önemli olan bizim hep söylediğimiz bir ger-çeğin, hiçbir partinin sorunlara tek başına çözüm bulamayacağı gerçeğinin iki büyük parti tarafından fiilen benimsenmiş olmasıdır.

Şimdi işbirliğini iki parti ile sınırlı olmayan bir platforma yükseltmek, öteki partileri ve kitle örgütlerini içerecek şekilde genişletmek gerekiyor. Bu demokrasiyle ilgili bütün tarafların sorumluluğudur. Bunun yanı sıra, işbirliğinin, sorunları saptamanın ötesinde, demokrasinin temelleri konusunda bir mutabakata yönelmesi için çalışılmalıdır. Açıktır ki, Kürt sorununun çevresinden dolaşan bir yaklaşım, bu sorun demokrasisizliğin hem bir sonucu hem de bir nedeni olduğu için, fazla verimli olmayacaktır.

Özal yönetimi, yıllardır demokratikleşme yolunda ciddi tek bir adım atmayarak, hatta son dönemde tersi yönde fiili durumlar yaratarak, 12 Eylül rejiminin tasfiyesini geciktirmiş, bu durumda halk da fiili durumlar yaratarak demokratikleşmeyi gerçekleştirme tercihiyle karşı karşıya kalmıştır. Meşru, toplum vicdanında yankı bulan taleplerin yapıcı ve barışçı yollarla gündeme getirilmesinin doğruluğu görülmüş ve bizim, TBKP'nin yasallaşması girişimimizin yanı sıra, genişleyen ölçüde güçler bu tercihi yapmaya başlamıştır.

Partiler arası genişleyen işbirliği, halkın kendi meşru talepleri için hareketlenmesini artırabilir ve bu hareketler, meşru sınırlar içinde kaldığı ölçüde, partiler arası işbirliğine daha derin bir demokratik içerik kazandırabilir.

Halkın demokrasi mücadelesine artan katılımını, muhalefetin yakınlaşmasını önlemek isteyenlerin, bir yandan terör eylemlerini tırmandırma yöntemine, bir yandan da rejim karşıtı güçler arasında kamplaşmaları kışkırtma yöntemine başvurması beklenmelidir. Bunları etkisizleştirmede demokrasi ve toplumun benimseyeceği bir meşruiyet sınırında ısrardan başka bir yol yoktur.

Daha geniş bir perspektiften baktığımızda,Türkiye'nin sorunlarının temelinde, toplumu oluşturan başlıca kesimler arasındaki diyalogsuzluğun, birbirini tanımama, bilmeme ve anlamamanın yattığını görüyoruz. Modern kesimlerle geleneksel kesimler, Türkler ile Kürtler, İslamcılar ile laikler, sağcılarla solcular, kentlilerle köylüler, toplumun geneli ile marksistler arasında hiçbir ciddi diyalog yoktur. Bütün bu farklı kesimler her biri kendine ayrı, içe kapalı bir alem oluşturmuş, burada yaşamakta

ve ötekileri kendine bir tür düşman göstermektedir.

Bütün bu kesimleri birleştirecek bir ideoloji söz konusu değildir, hiçbir zaman da olmayacaktır. Ama farklı ideolojik, kültürel tercihlere sahip bu kesimler arasında ortak ideler, her ideolojiye içkin olan ortak değerler vardır ve bunlar artabilir de. İşte bunları ortaya çıkarmanın yolu diyalogtur,baskı altına alınmamış, çarpıtılmamış dolaysız diyalog! Türkiye'ye özgü demokratik mutabakatın çerçevesi ancak böylesi bir diyalgo sürecinde netleşecektir.

TBKP, hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumumuzu oluşturan bütün kesimlerle canlı bir diyalogtan yana oldu hep. Olanaklarımız ölçüsünde bu yolda adımlar attık. Bunun yararını herkes görüyor. Toplumda değişik güçler arasında yeni diyalog ve işbirliği arayışları uç veriyor. Bunları geliştirmek ve güçlendirmek önümüzdeki en önemli görevdir.

Büyük Kongremizi bu yaklaşıma uygun düzenlemek için çaba harcadık, bunun demokratikleşmeye bir katkı olduğu inancındayız. Hiç kimse bu toplumun bir kesimini yok edemez, etkisizleştiremez, dışlayamaz. Bu artık herkesçe görülmeli, herkes dışındaki kesimleri bir partner olarak benimseyip, ortak noktaları bulmaya çalışmalıdır. Bunun ön koşulu da hoşgörü, herkesi anlamaya çalışmak, diyalog geliştirmektir. Öyle ki, ortak noktalar ve farklılıklar iyice belirginleşsin, ortak noktaların sağladığı demokratik çerçeve içinde farklılıklar karşılaştırılabilsin, görüşler yarışabilsin.TBKP'nin diyalog politikasının ülkemiz siyasetine bir katkı olduğu inancındayız ve bu kazanımın korunup, geliştirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

"TBKP Kongre Tezleri" ile marksizmin üzerine bir tartışma başlatmıştır. Bu tartışma kongrede sonuçlanacak değildir. Bu tartışmanın sonuçlanmasından çok, başlaması ve gelişmesi önemlidir. Çünkü bu tartışma gerçekleri anlamaya çalışma,marksizm'i eleştirel bir yaklaşımla ele alma ve marksizmin değerlerini açığa çıkarma tartışmasıdır.

Marksizm, yaklaşık 150 yıldır,kendini marksist ya da marksizan olarak tanımlayan sayısız büyük düşünürün, en başta Karl Marks, Engels ve Lenin'in düşüncelerinin

ürünü olarak, insanlık düşüncesinin, genel toplumsal teorinin büyük bir kazanımıdır. Öteki toplumsal düşüncelere olduğu gibi bu düşünceler de ön kabülsüz, sorgulayıcı, eleştirel yaklaşım, yeni düşünceler üretmenin, böylece insanlık düşüncesinin gelişmesine katkıda bulunmanın biricik yoludur. marksizmi değişmiz hakikatlar toplamı olarak kabul etmek, bizzat marksizmin, "herşey sürekli hareket ve değişim halindedir"' görüşüne terstir. Ve eğer Marksistler, aynı önkabülsüz, eleştirel yaklaşımla başka teorilerden de yararlanarak, yeni teorik yaklaşımlar ortaya koyabilirlerse, asıl bu marksizmin gücünü ortaya koyacaktır.

Öte yandan biz Türkiye Marksistlerinin marksizmi hiçbir zaman tam anlamış ve öğrenmiş olmadığımızı da unutmamalıyız. Batı kültürünün doğal gelişmesinin bir ürünü olan marksizmi, o kültürün gelişme grafiğini düşüncede yaşamadan içselleştirmek olanaklı olamaz. İkinci olarak biz, kendi Doğu kültürümüzün doğal gelişme sürecini de düşüncede yaşamadık. Tanzimattan bu yana kendi kültürel tarihine yabancılaşan, bir de bu nedenle zaten yaşamadığı Batı kültürünü ancak şablonlar şeklinde algılayan bir aydınlanma geleneğinin ürünleri olarak biz, kendi kültürümüzle marksizmin ve öteki Batı kültürünün yaratıcı bir karşılıklı etkileşimini gerçekleştiremedik.

O nedenle, marksizmi eleştirebilmek için onu, onun öncellerini ve Batı'daki ardıllarını çok daha iyi öğrenmek durumundayız. İkinci olarak kendi düşünce tarihimizi ciddi şekilde ele almak zorundayız.

Marksizmin böylesi bir yaklaşımla eleştirilmesi, tartışılması, Türkiye politik yaşamında çok önemli bir sıçramaya temel olabilir. Bu görüşümüzü şu olgulara dayandırıyoruz:

TBKP'nin başlattığı Marksizm eleştirisi kamuoyunda olumlu ya da olumsuz ilgi görmektedir. Sistemli, geniş çaplı, yapıcı bir eleştiri ve tartışma, kaçınılmazlıkla öteki etkili ideolojilerin eleştirisini gündeme getirecektir. Kaldı ki, öteki etkili ideolojilerin, özellikle de Kemalizmin ve İslamcı politik ideolojinin eleştirisi kendini nesnel bir ihtiyaç olarak zaten dayatmaktadır.

Burada önemli olan şudur: Bu iki ideoloji arasındaki ilişki, geleneksel merkez-çevre diyalektiğinin yansıması olagelmiştir. Kemalizm, Osmanlı'nın merkezci, devletçi politik düşüncesinin, yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki va yapılanışındaki modernleşmiş biçimidir. 12 Eylül Atatürkçülüğü ise, gene aynı düşüncenin en son, statükoyu koruyucu, tutucu biçimi, dolayısıyla Kemalizmin son sözü olmuştur.

Gerek Osmanlı döneminde gerekse cumhuriyet döneminde merkeze karşı çevrenin direnişi kendini kabul ettirme uğraşı ise ideolojik-politik ifadesini genel olarak İslamcı düşüncede bulmuştur. Günümüzde de çevrede bu düşünce ile ekonomik, politik, sosyal ve kültürel bütün toplumsal yaşamın en iyi İslami ilkeler doğrultusunda düzenlenebileceğini savunan yaklaşımlar vardır.

Merkez, dün ve bugün İslamcı düşünceden de yararlanmıştır ve bugün çevrede İslamcı düşüncenin yanı sıra Kemalist düşünce de etkilidir. Ama bu yukarıdaki en genel ayrımı ortadan kaldırmıyor. Öte yandan ne biri, ne ötekine genel olarak ak-kara, iyi-kötü gibi yaklaşmamak, her somut merkez-çevre karşıtlığını somut incelemek gerekir. marksizmde olduğu gibi, Kemalizmde ve İslami düşüncede de değerli görüşler, yaklaşımlar vardır.

Kemalizmde de, İslamcı politik akımda da bu ideolojilerde her sorunun çözümünü içeren hazır reçeteler bulma yaklaşımı egemendir. O nedenle her iki düşüncenin tarihi de, marksizmin dogmatik yorumunun egemen olduğu sosyalizm denemelerinin kaderinden farklı değildir ve olamaz.

Türkiye'deki politik tıkanıklığın ve bunalımın temelinde bir yerde de, gerek merkeze temel olan gerekse çevrede başlıca rolü oynayan bu ideolojilerin aşılmışlığı, tükenmişliği, donmuşluğu yatmaktadır.

Son yıllarda hem merkezi, hem de çevreyi etkileyen, Batı'dan gelen ve uluslararasılaşmış, sermayenin çıkarlarını temel alıp insana değil teknolojik gelişmeye yönelen "yeni-tutucu" düşüncenin, geleneksel yapıların çözülmesinde bir rol oynamakla birlikte , çağımız insanının gereksinimlerine yanıt öeren bidr değişimi sağlayamadığı gibi, toplumumuzu yenileştirici bir potansiyele sahip olmadığı

ortadadır.

Her köklü yenilenme, önceden ciddi bir politik aydınlanma gerektirir. Son yıllarda Türkiye'de bu yönde ciddi gelişmeler vardır. Ama bu soruna daha köklü yanaşmak gerekmektedir.

Geleneksel olarak İslamcı, Kemalist ve Marksist düşüncenin birbirlerine eleştirel yaklaşımları, söz konusu akımların kendi özgül çıkarları temelinde biçimlenmiş, o nedenle de verimli olmamıştır.

Şimdi gündemde olan, sivil toplumun ve Türkiye insanının faaliyetinin özgürleşmesinin çağdaş ihtiyaçları açısından bütün bu ideolojilerin eleştirel değerlendirilmesidir. Bu başarılabilirse, bu, hem merkezin ideolojisizleşmesine, deloyısıyla tarafsızlaşmasına, sivil topluma tabi kılınmasına, hem de Türkiye sivil toplumunda, karşılıklı etkileşim sonucu yeni özgürleştirici düşüncelerin ortaya çıkmasına, tıkanıklığın köklü şekilde aşılmasına hizmet edecektir.

YENİNİN ÖNÜNÜ AÇMAK

Kongremiz birlik ve yeni parti sorunu üzerinde verimli tartışmalar yapabileceğimiz koşullarda toplanıyor. Birçok bakımlardan çok değil birkaç ay öncesine göre bu sorunlara önemli açıklıklar kazandırılmış durumda.

Birincisi genel politik yaklaşımlarımız, öne sürdüğümüz görüşler, yasallaşma mücadelemiz kamuoyunda küçümsenmeyecek bir ilgi yarattı. Büyük Kongremizi, sönümlenen bir parti olarak değil, söyleyecek sözü olan, söyledikleri ciddiye alınan, yenilenmenin önemli bir unsuru olan bir parti olarak topluyoruz.

İkincisi, artık birlik somutlandı.Kongremizin hemen ertesinde kuruluş çalışmalarına bizlerin de katıldığı ve ortaklaşa can verdiğimiz birlik partisi kurulacak. Kongre ve tezler üzerine yaptığımız tartışmalar birlik partisinin TBKP'de birlik partisini benimsenme yönünde geniş bir onay gördüğünü gösterdi. Elbetteki soruna yaklaşımda kimi farklarımız var. Birçok konuda vurgularımız değişik. Ancak bu durum çok doğal. Farklılıklarımız ve tartışmalarımız oluşan yeni partinin daha güçlü ve sağlıklı olma-

sına yönelik. Bundan kuşku duymadan tartışıyoruz.

Birlik partisinin ete kemiğe bürünmüş olması çok önemli. Çünkü artık nasıl olacağını, hatta oluşup oluşmayacağını tartıştığımız bir çalışma yok önümüzde. Öyle görülüyor ki, eksikleri olsa da, biraz sorunlar yaşasak da katılanların bütününün içine sinen, kendisini içinde gördüğü bir partiyi ortaya çıkarabildik. Bu partinin sorunları artık hepimizin sorunları. Bu sorunlara karşı herbirimiz birinci dereceden sorumluluk duymalıyız. Birlik partisinin sorunları ve geleceği konusunda dışından konuşamayız, başarı veya başarısızlık doğrudan bizlerin bu partide göstereceği aktiviteye bağlı. Gerçekleşmekte olan birliğin kapsamı bizlere yeterli gelmeyebilir. Daha geniş birliklerin gerekliliğine inanabiliriz. Bugünkünden defalarca güçlü bir partinin gerekli olduğunu düşünebiliriz. Partinin kimliğinin belirginleşmesi konusunda kendimizce düşüncelerimiz olabilir. Şunu bilmeliyiz ki, önerdiğimiz niteliklerdeki partiye 15 Ocak'ta hepbirlikte kuracağımız partiyi geliştirerek varabiliriz. Bu partiyi adım adım geliştirerek, her bir sorununu tek tek çözerek ilerleyeceğiz.

Üçüncüsü, bizlerin birliğe bakışı son birkaç ayda çok daha netleşti ve gelişti. TBKP'ye, TİP ve TKP'nin birliğin önemini kavramış politikaları can verdi. Bu bakımlardan birlik sorunu bizler için her zaman önemli oldu. Ancak yasal kuruluşumuzdan sonra birlik sorunu ele alışımızın ve bu konu üzerinde yaptığımız tartışmaların ve geliştirdiğimiz görüşlerin özel bir önemi vardır. Diyebiliriz ki, bu görüşler olmadan bizler için birlik sorununun teorik temellerini atabilmek ve bundan sonraki gelişmesi konusunda bir perspektif çizebilmek pek olanaklı olmazdı. Bugün ne istediğimiz ve neyi gerçekleştirmeye çalışacağımızı çok daha iyi biliyoruz. Bu nedenlerle TBKP'nin birlik partisine biçok bakımlardan önemli bir güç aktarabileceğine inanıyoruz.

Bizler yüzleri geleceği dönük bir hareketiz. Dünyayı ve ülkemizi etkileme iddiamızı sürdürüyoruz. Bu nedenlerle ne kadar zor olursa olsun bu iddiamızı devam ettirebilmek için yaşamdaki değişimleri kendimize esas almalı ve bunlara uymak zorundayız.

Sık sık dünyadaki büyük değişikliklerden, hatta bir çağ dönümünden söz ediyoruz. Bunun anlamı, günümüzde dünyayı değiştirebilmek için, ona geçmişten farklı bir şekilde yaklaşmak gerektiğidir. Çıkış noktası, hep dünyayı değiştiremenin gerekleri olmak durumdadır.

Biz dünyadaki, özellikle son on yılda belirginleşen değişimlere işaret ettiğimizde, çoğu kez dünyada bazı şeylerin hiç değişmediği öne sürülüyor, bu değişmeyen olgulara işaretle, köklü değişikliklerden söz edilemeyeceği söyleniyor!

Gerçekten de dünyada birçok şey değişmemiştir. Raporumuzun önceki bölümünde Körfez krizi bağlamında yapılan saptamalarda bunun örnekleri bulunabilir. Ama görülmeyen şudur: Önemli olan olguların ne kadar değiştiği, ne kadar değişmediği değildir, önemli olan olguların içinde yer aldığı genel örgünün, olgular arasındaki ilişkilerin, ilişki şebekesinin değişip değişmediğidir. Eğer bu değişmişse, aynı olgular, başka yeni bir anlam kazanmış demektir.

Analizimiz, herşeyden önce çok çeşitli faktörler sonucunda, dünyayı değiştirme faaliyetinin, politikanın değişmesi gerektiği saptamasını temellendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda şu üç görüşü önemli görüyoruz.

1) Evrenin gelişmesinde olduğu gibi, insan toplumunun gelişmesinde çeşitlenme, farklılaşma, çelişme artmaktadır. İnsan toplumunda düzenlilik, ancak çeşitlilik içinde bir düzenlilik olabilir. Bu sürekli değişecek, toplumca her sefer yeniden yapılandırılacak bir düzenliliktir. Birliğin, düzenin çeşitliliğe egemen kılınması, toplumun çeşitliliği kaldırıcı şekilde düzenlenmesi talebi evrenin ve insan toplumunun gelişmesine ters düşmektedir.

2) Günümüzde merkezlerin değişim faaliyetinde başlıca dinamizm kaynağı olmaktan çıkması söz konusudur. Değişimin başlıca dinamizmi, her alanda, artık geleneksel merkezlerin çevresindedir. Dolayısıyla, değişim artık her durumda antiotoriter bir karakter taşımak, değişim faaliyeti dikey değil, yatay bir faaliyet olarak gerçekleşmek durumundadır. Bu merkezlerin yok olmasını değil, her

adımda merkezin merkezin yeniden yapılandırılmasıyla çevre ve merkez arasında yeni bir ilişki kurulması demek olacaktır.

Aynı şekilde insanı merkez, doğayı onun çevresi alan yaklaşım da doğal gelişmeyi sakatlayıp, tam bir kaosa yol açma tehlikesini getirmektedir. İnsan ile doğa arasındaki ilişki de merkez-çevre ilişkisi niteliğinden arındırılmak, uyumlaştırılmak zorundadır.

3) Politik faaliyetimiz her durumda,ezilenlerin çıkarları ile genel insanlık çıkarlarını ve doğanın çıkarlarını uyumlaştırmak, tek bir tercihi mutlaklaştırmamak zorundadır.

Günümüzde her şey tartışılıyor. Bu çerçevede partinin gerekli olup olmadığı da bir tartışma konusu. Soruna bu soruyu yanıtlayarak başlamak gerekiyor. Biz bu soruyu, günümüzdeki politik mücadelenin özellikleri ve yığınların çıkarlarını savunmak için geliştirdikleri organizasyonlar içindeki özel konumu nedeniyle parti hala işlevlidir ve gerek vardır diye yanıtlıyoruz. Çünkü parti olmadan var olan hiçbir toplumsal örgüt onun oynadığı politik genelleştirici ve bütünleyici rolü oynayamaz. Parti formu değişik toplumsal kesimlerin taleplerini birleştirmek, uyumunu sağlamak, genelleştirmek ve uzun erimli bir perspektif üzerine oturtmak bakımında gereklidir. Ve öyle görünüyor ki, daha uzun bir süre bu gerekliliğini koruyacaktır.

Ancak partinin gerekli olup olmadığının tartışılması bir başka açıdan çok önemli ve aydınlatıcı bir rol oynuyor. Bu da artık eski parti tiplerinin, bir bütün olarak komünist veya sosyal demokrat, emekçi veya burjuva, nitelikli partilerin eskimişliğini gösteriyor. Bir başka deyişle gerekli olup olmadığı tartışılan parti, bu eskimiş olan parti tipleridir. Bu gerçeğe işaret etmesi bakımından tartışma son derece anlamlıdır.

Bu nedenle partiye hala gerek vardır yanıtını verirken bunun yeni tip bir parti olduğunu da söylemekteyiz. Artık günümüzde toplumsal ve politik gelişmeler üzerinde etkide bulunacak, dönüştürücü bir rol oynayacak partinin yaratılması sorununu tartışmaktayız. Doğal olarak böylesine yeni bir partinin yaratılması sorunu halen şu anda ayağımızı bastığımız parti tipinde yapılacak bazı ayarlamalar ile başarılamaz. Oluşturulması gereken yeni partiyi

tanımlamakta aramızda ayrımlar olsa bile eskinin ömürün ütükettiği konusunda birleşmeliyiz. Kendimize bu gerçeği çıkış noktası olarak almalıyız. Ancak geleneksel partiler çevresindeki birikimler bu gerçek temel alınarak harekete geçirilirse yeninin yaratılmasında önemli bir rol oynayabilir. Böylece tükenen değil yeniyi yaratarak kendi tarihsel amaçlarını yeniye aktaran ve kendini yeniden üreten hareketler olmayı başarabilirler.

Yeni partinin nitelikleri konusunda önemli açılımlarda bulunduk. Doğal olarak hala birçok konu belirsiz ve karmaşık. Bu sorunların önemli bir bölümüne süreç içinde araştırarak ve bulgularımızı politik mücadele içinde sınayarak yanıtlar bulacağız. Ancak bazı karmaşıklıklar halen görüşlerimiz üzerinde geçmiş kavramların gölgesinin sürmesinden kaynaklanıyor.

Partinin sınırlarını ve diğer toplumsal ve politik hareketlerle ilişkilerini net bir biçimde belirlemek yaklaşımının, bizlere öncü parti anlayışından kalan bir anlayış olduğu inancındayız. Diğer yandan demokratik örgüt ve hareketleri partinin damgalanmasından korumak ve bu nedenle onların bağımsızlığına vurgu yapmak gibi haklı çabalar da öncü partinin yaratığı sorunlar. Ancak bu sorunları geçmişe tepki temelinde ele alıp çözümleyemeyiz. Yeni koşullara denk düşen arayışlara yönelmeliyiz.

Eski parti anlayışımızla hareket arasında önemli ayrımlar vardı. Bugün parti formunun hala geçerli olduğunu söylerken bu ayrımı yeniden değerlendirmeliyiz. Hareket tarzı modern toplumsal güçlerin geliştirdikleri bir biçimdir. Her örgütün örgütlenmesi ve işleyişi kendisini yaratan toplumsal güçlerin niteliklerine karşılık gelir. Bu nedenlerle hareket tarzı; modern toplumsal güçlerin güçlü demokratik taleplerini, şiddete karşı barışçı tutumlarını, yaşamı ertelemeden kavrama özelliklerini, bunun ürünü olarak hemen duruma müdahale etmelerini yansıtan yeni bir biçim olarak gelişti. Hareket tarzı denilince bizlerin aklına hemen Avrupa'daki yeni demokratik hareketler gelmekte. Bu elbetteki büyük ölçüde doğru bir çağrışım. Ancak hareket tarzının Türkiye'ye özgü, kendi tarihimizden çıkardığımız sonuçlarla da yakın ilgisi var. Ülkemizde Avrupa'daki oluşumlardan önemli farklılıklar gösteren ve

solda önemli izler bırakan hareket tarzı örgütlenmeler oldu. Bunlar küçümsenmeyecek boyutlara ulaştılar ve politik yaşama etkide bulundular. Yeni bir dönüştürücü güç sorununu tartışırken bu somut deneyimleri önemle dikkate almalıyız. Bir başka deyişle sorun iki tipin yakınlaşması sorunudur. Önüne koyduğu hedefleri başarabilmesi için kalıcı ve daha şekillenmiş örgütlenme biçimiyle parti tipi geçerliliğini korurken, iç örgütlenmenin çeşitlenmesi ve işleyiş bakımından parti modern demokratik harekete yakınlaşmaktadır.

Yeni partinin Marksizm dışındaki değişim teorileri ve güçleri ile ilişkisi sorunu da önemli bir tartışma konusunu oluşturmaktadır. Yeni parti bütün değişim teorilerine açık olmalı ve onlara eşit değer vermelidir. Bir bakıma öncü teori veya marksizmin öncülüğü, öncü parti yaklaşımının bir ürünüdür. Öncü partinin yanlışlığı üzerinde geniş bir matabakat var. Ancak aynı açıklığı öncü teori konusunda sağlayabilmiş değiliz. Bir teori gücünü veya etkisini insanların düşüncelerini etkileme gücünden alacağına göre bir teoriye yeni partide tüzük hükümleriyle vaya başka herhangi bir yolla öncelik sağlamak doğru olabilir mi? Pratikte Marksizm bu yaklaşımın doğrudan zararını görmüştür. Bu nedenlerle Marksizm donuklaştı ve diğer değişim teorileri ile canlı bir ilişki içine giremedi. Hatta marksizmin değişik varyantları arasındaki etkileşimler de koptu, komünist partileri marksizmin tek bir yorumu ile sınırlı kaldı. Yeniden böylesi bir teorik donuklaşmaya engel olmanın tek yolu, yeni partiyi bütün değişim teorilerine açmak ve onların hiçbirine öncelik tanımadan gerçek bir yarış ve etkileşim içine sokmaktır.

Yeni partinin kapsamını tarif eterken çevrecilerin, feministlerin bu kapsam içinde tarif edilmesi de soru yaratmaktadır. Bu hareketlerin bağımsızlıklarının gölgeleneceği kaygusu belirtilmektedir. Geçmişteki olumsuz deneyler dikkate alındığında bu kaygılar haklıdır, dikkate alınmalıdır.

Ancak burada kastedilenden, ilk olarak yukarıda anlatılmaya çalışılan farklı değişim teorilerinin partide bulunmasını anlamak gereklidir. Bu teoriler kendilerine göre bütünlükleri olan, daha iyi bir dünya özlemine marksist-

lerden farklı da olsa, kendi önceliklerine göre ulaşmaya çaba gös- teren teorilerdir. Doğal olarak bu teoriler taşıyıcıları ile birlikte partide olacaklar ve bu nedenle yeni parti, çevrecileri, feministleri vb. kapsayacaktır. Ancak çevrenin korunmasını yalnızca ekolojik görüşü benimseyenler savunmadığı gibi, kadın haklarının tek savunucusu feminizmi benimseyenler de değildir. Bu bakımlardan partinin dışında her zaman geniş ve renkli bir çevre, kadın vb. hareketi veya hareketleri bulunacaktır. Sonuç olarak yeni partinin değişik politik ve toplumsal güçleri kapsamasını önermek demokratik hareketlerin bağımsızlığını yok etmek veya onları partiye bağlamak olmayacaktır. Yeni parti, her koşulda demokratik hareketlerle eşit düzeyde güçlü bağlar kurmalıdır. Politika yapma biçimi ve çalışma tarzıyla bu hareketlerin içinde aktif olan ve politikaya ilgi duyan kesimleri çekebilmelidir. Bir başka deyişle yeni parti giderek sendikal hareket içinde işçi hakları için mücadele eden, ancak bunu yeterli görmeyerek politik mücadeleye gereksinim duyan; gençlik, kadın vb. hakları için çalışan ancak politik mücadeleye katılmak isteyenlerin partisi olmalıdır. Ancak böylece parti farklı toplumsal kesimlerin taleplerini birleştiren ve genelleştiren bir rolü oynayabilir.

TBKP son aylarda geliştirmeye çalıştığı çevre-merkez yaklaşımı ile yeni parti için önemli bir teorik zemin sunuyor.Yeni parti eskimiş olan ve toplumsal gelişmeyi tıkayan devlete ve yasal düzenlemelere karşı çevre güçlerinin sözcüsü olmalıdır. Devletin ve yasaların yeniden düzenlenmesinde insanı merkeze alan yaklaşımları savunmalı, bu çerçevede halktan, emekten yana özgürlükçü ve eşitlikçi taleplerin partisi olmalıdır. Bu politik tutum alış, onu, insanı merkeze almayan, evrensel insani değerleri gelişme adına ikincil plana iten, bireyi kör birrekabetin esiri yapan "burjuva yenilenmeciliğinin" alternatifi yapmaktadır. Çevrenin, demokratik değerlerin savunucusu geniş kesimleri yeni partiyi oluşturacak güçler olarak görülmelidir. Parti bütün eşitsizlerin, bütün ezilenlerin, bütün değişim yanlılarının partisi olmalı, her türlü tahakküme karşı mücadele eden bütün özgürleşmecilere açık olmalıdır.

İnsanın potansiyellerinin özgürleşmesinin önündeki her türlü engelin ortadan kaldırılması partinin politikasının temel çıkış ve varış noktası olmalıdır.

Parti, bu bağlamda, genel insanlık değerleri ışığında, birçok amacı birden ifade etmelidir. Günümüzde bunlar, demokrasi, sosyalizm, barış, kadının kurtuluşu, uluslaların eşitliği, insan-doğa uyumu, yeni bir uluslararası hukuk düzeni, ekonomi ve ekoloji düzeni vb. amaçlar olarak tanımlanmalıdır. Bu amaçların çağdaş kapsamı konusundaki tartışmalar açıktır ki, tüketilmiş değildir.

Tabanın ve amaçların çoğulcu karakterinin gereği, parti içyaşamı da çoğulculuk temelinde düzenlenmelidir. Görüş farklılıkları, sonuç alıcı politikalar üretebilmenin, farklı görüşler arasında varılan mutabakatlar da bu politikaları hep birlikte yaşama geçirebilmenin önkoşuludur.

Yeni parti ve birlik sorununu daha somut biçimde tartışabilme olanakları her geçen gün daha da genişliyor. Çok değil daha tezlerin yazılması sorasında yeni partinin kapsamı konusunda bir ölçüde hayalci gibi görülen hedeflerin gerçek olabileceği yönündeki ipuçları birkaç ay içinde açık biçimde görülmeye başlandı. TBKP'nin son birkaç ay içinde görüşlerine ve eylemine artan ilgi yenilenmiş politikaların toplumun önemli katmanlarında hemen yankı bulduğu ve bir çekim gücü yarattığını gösterdi. Eğer cesur adımlar atmaktan çekinmez isek bugün çok uzak olduğumuz önemli toplumsal kesimlerle kısa zamanda karşılıklı etkileşim içine girebiliriz. Ayrıca hergeçen gün çok farklı örgütlerde yenileşme yönünde yeni girişimler ortaya çıkıyor. Bunlara hızla yenileri ekleniyor. Örneğin sosyal demokrat hareket içinde geleneksel Kemalist görüşten kopma yönünde tartışmalar başladı. Görüşler arası ayrımlar sorgulanıyor. Dünya ve ülkenin gelişmesine denk düşen görüşler üretilmeye çalışılıyor. Bu süreçler hızla gelişebilir. Marksistler, eğer kendilerini hızlı bir biçimde yenileyebilirlerse değişik politik ve toplumsal hareketlerde görülen yenilenme arayışları üzerinde önemli etkilerde bulunabilirler. Bütün bunların birleşmeleri ve yeni bir hareket yaratmaları yönünde çok olumlu etkilerde bulunabilirler. Bu yönüyle birlik partimiz büyük çaplı ve iddialı projelerin sahibi olmalıdır. İddiasını somut

süreçlerin kavranmasına dayandırmalı, tutuculuğun bir başka yüzü olan içi boş böbürlenmelerden ve ebedi misyon sahipliğinden uzak durmalıdır. Kuruluş hazırlıkları döneminde yenilenme çizgisinin geniş bir onay görmesi birlik partisinin önemli potansiyellere sahip olduğunu göstermektedir.

Sosyalist Birlik Partisi ile yeni bir dönem başlıyor. Bu yeni düşüncelerin ve yeni sorunların belirleyici olacağı bir dönem olacaktır. Türkiye'li Marksistler olarak bizler de psikolojilerimizi ve ilişkilerimizi yeni döneme uygun hale getirmeliyiz. Nasıl bir dönemin örgüt yapıları ve politikaları geride kaldıysa, bunların ürünü olan çatışmalar ve politikalar da geride kalmalı. Bu hesapları kapatmalıyız. Yeniye, eskinin böylesi gereksiz sorunlarını yüklememeliyiz. Birlik Partisi'nde ve değişimden yana olan bütün hareketler arasında yeni bir kardeşlik havası, yeni bir coşku ve ruh yaratmalıyız. Böylesine olumlu bir psikolojik ortam gelişmeleri hızlandıracak önemli bir faktör olacaktır. Bu ruhun yaratılmasını kendiliğindenliğe bırakmamalıyız. Bu yönde herkes bilinçli ve ısrarlı bir çaba göstermelidir.

Hepimizin politik yaşamında bir dönem sona eriyor. Büyük kongremiz, alacağı kararlarla, hepimize yeni bir politik dönemin koşullarını hazırlamalıdır.

TBKP, geleneksel bir komünist partisi olmadı. TBKP, yeni bir parti de olmadı. TBKP, eskiden yeniye bir uzanış oldu, bir yenilenmeyi başlattı. Ve yenilenme konusundaki bütün potansiyelini verimli bir şekilde tüketti.

TBKP kadrolarının görevi bitmedi. Bizim işlevimiz, eskiye karşı direnerek yeninin yolunu açmaktır. Yeninin önünü daha da açmamız gerekir. Yeni, bizlerden çıkmayacak, biz görevimizi yeninin önünü açarak tamamlayabiliriz. Ve SBP'de yeninin önünü birlikte açmak için uğraş vereceğimiz çok sayıda arkadaş bulacağız.

Yeni arkadaşlar, eskinin damgasını taşımayan özgür düşünebilen yeni insanlar öne çıktığında, görevimizi tamamlamış olacağız.

GYK Üyemiz Ahmet Kardam'ın Çalışma Raporu İle İlgili Görüşü:

Değerli yoldaşlar;

GYK adına kongreye sunulacak raporu ve karar taslaklarını kesinleştirecek son toplantınızı yapıyorsunuz. Benim adıma da sunulacak bu belgeleri görmem ve düşüncelerimi belirtmem ne yazık ki mümkün olmamıştır. O bakımdan GYK raporunun uygun bir yerinde, cezaevinde olmam dolayısıyla:

1) 4 Haziran 'dan beri süren GYK faaliyeti konusunda yeterince bilgilendirilemediğim ve kararlara katılamamın sağlanamadığı,

2) Kongreye, GYK adına sunulan rapora ve diğer belgelere katkımın sağlanamadığı ve görüşümü belirtme olanağını bulamadığımı belirtmenizi istiyorum. Bu isteğimi mutlaka dikkate almanızı önemle rica ediyorum.

4 Haziran'dan bu yana çok zor koşullar altında, TBKP'ye hukuksal meşruiyetini de büyük ölçüde kazandırarak üç yıl önce önümüze koyduğumuz hedefe özünde ulaştığımızı söylememize olanak sağlayan bir çalışma yürüttünüz. Kanımca hiç de önemsiz olmayan eksiklik ve hatalar da var. Ama bunlar temeldeki başarımızı gölgeleyemez. İçinde bulunduğum koşullar sonucu, bu kısacık ama tarihsel öneme sahip 7,5 ayın onurunu da sorumluluğunu da ne yazık ki GYK üyesi olarak yetirince paylaşamadım. 70 yıllık bir tarihsel dönemi onurla noktalamak bize düştü. Şimdi bu 70 yılın deneyimine dayanarak yepyeni ufuklara yöneliyoruz. Önümüzde uzanan bu aydınlık yolu da birlikte kat edebilme dileği ve inancıyla hepinizi sevgi, saygı ve özlemle kucaklar, kongremize başarılar dilerim.

GYK Üyemiz Şahabettin Bakırsan'ın Çalışma Raporuna Karşı Oy Gerekçesi:

Bir çalışma raporundan çok bir bilimsel rapor izlenimini veren ve yeterince tartışılmayan tezlere dayanan çalışma raporuna, kuramsal değerlendirmeleri ve eski, yeni faaliyet dönemi konusundaki değerlendirmelerine katılmadığımdan karşı oy kullanıyorum.

GENEL YÖNETİM KURULU'NUN BÜYÜK KONGRE'YE SUNDUĞU "TBKP'NİN GELECEĞİ ÜZERİNE" KARAR TASARISI

Türkiye Komünist Partisi ve Türkiye İşçi Partisi'nin birleşmesiyle oluşan Türkiye Birleşik Komünist Partisi yenilenme, birlik, yasallık mücadelesinde önemli kazanımlar elde etmiş olarak yasal kongresini yapıyor.

TBKP, dönüşle başlayan yasallık mücadelesiyle Türkiye'nin demokratikleşmesine önemli bir katkıda bulunmuştur.

Ülkemiz düşünsel ve politik yaşamını felce uğratan tabuların tabu olmaktan çıkmasında, karşılıkla anlayış, hoşgörü ve açık tartışmaya dayalı yeni bir politik kültürün oluşmaya başlamasında ve arayış içinde ülkemizde yeni politik yaklaşımların gündeme gelmesinde TBKP'nin önemli bir rolü olmuştur.

Sargın ve Kutlu'nun ölüm orucu ile açıkladıkları taleplere gösterilen geniş destek, bunu izleyen yasal kuruluş başvurusu, ardından TBKP il ve ilçe örgütlerinin açılması, yapılan yasal kongreler, bütün bu süreçte parti yönetici ve sözcülerine basının, öteki siyasi partilerin, toplumsal güçlerin, aydın çevrelerin gösterdiği ilgi ortaya koymaktadır ki;

TBKP yasallığını bileğinin hakkıyla kazanmış, geleneksel komünist düşmanlığını yenilgiye uğratmış ve komünistleri bu ülkenin asli unsurlarından biri olarak kabul ettirmiş bulunuyor.

Komünistler onlarca yıldır en ağır baskılara, aralıksız karalama kampanyalarına hedef oldular. Bütün bunlara rağmen emekçilerin çıkarları için, barış, demokrasi, bağımsızlık ve sosyalizm için mücadelede bir gün olsun geri durmadılar.TBKP- bu onurlu mücadele geleneğinin verdiği güçle, karmaşık koşullar altında, geçmişteki hata ve

yanlışları ortaya koyma ve yenilenme yoluna girmeyi başardı.TBKP'nin mücadelesi 70 yıllık komünist hareketin tarihine ve varlığına yeni bir anlam kazandırdı.

8 Aralık 1989'deki basın toplantısında da açıklandığı gibi, TBKP illegal örgütlenmeye geri dönülmez şekilde son vererek, marksist politikanın kamuoyunda etki olanaklarının artmasına katkıda bulundu.

TİP ve TKP'nin birleşmesiyle sol hareketimizin tarihindeki ilk anlamlı birleşmeyi gerçekleştiren TBKP, bununla yetinmemiş, marksistlerin birliği için, Türkiye'nin demokratik yenilenmesinde rol oynayabilecek çağdaş bir partinin oluşması için çaba göstermiştir.

Bugün artık önümüzde oluşumuna ilk günden beri bizim de katıldığımız, programı, tüzüğü ve bileşenleriyle somut bir varlık haline gelmiş olan Sosyalist Birlik Partisi var.

Yenilenmeye açık programatik yaklaşımlara sahip, kendi misyonunu yurttaşların siyasal karar alma mekamizmalarına katılımını örgütlemede, bu mekanizmaların yaygınlaşmasında ve gerçek katılımın sağlamada gören, çoğulcu ve demokratik, yeni çağın mantığını yakalayabilecek çağdaş bir değişim partisi için olanaklar artmıştır. Bu gelişme, TBKP'nin kendini yenileme, dünyanın ve ülkemizin gerçek toplumsal dinamizmine yanıt verebilecek bir partiye dönüşme çabalarıyla üstüste düşüyor. Böylesi bir dönüşüm için birlik zorunlu ve alternatifsizdir.

SBP, aynı zamanda bizim partimizdir, başka marksistlerle ve marksist olmayan çağdaş demokratlarla birleşmenin temelidir. SBP'nin özgürleşme davasına, 141-142-163'ün kaldırılmasına katkıda bulunabilmesi, Türkiye'nin demokratik yeniden yapılanmasında rol oynayabilmesi bu partide yer alan herkesin ortak çabasına bağlıdır.

TBKP'nin en geniş potansiyelini temsil eden Kongre'miz, TBKP'nin geleceği ile ilgili kararları almakta ve partinin iradesini belirlemede en yetkili organdır. .

Bu inançla TBKP Büyük Kongresi:

-Anayasa Mahkemesi'nde partimiz hakkında açılan dava devam ettiği ve yasal engellerin varlığını koruduğu

koşullarda TBKP'nin, bu engeller aşılıncaya kadar, tüzel kişiliğini merkez organlarıyla sürdürmesini, bu sağlanınca tüzel kişiliğini bütünüyle sona ermesini karar altına alır;

-Bunun dışındaki tüm TBKP üyelerini SBP içinde yer almaya, bu partiyi geliştirip güçlendirmeye çağırır. TBKP üyeleri bu yolla yasakların kalkmasına da daha büyük bir katkıda bulunacaklardır;

-TKP, TİP ve TBKP'nin politik mücadelesine ilişkin bütün belgelerin, Türkiye marksis hareketinin düşünce ürünlerinin toplanması, düzenlenmesi ve ilgilenenlerin kullanımına açılması için gerekli çalışmaları yapmakla GYK'nu görevlendirir.

Komünistlerin kuşaklar boyu kanıtladığı boyuneğmez, özverili mücadele geleneği, bundan böyle de bizlere yol gösterici olacaktır.

Ülkemizin geleceğinde söyleyecek daha çok sözümüz, yapacak daha çok katkımız var.

EK:

GYK üyesi Şahabettin Bakırsan'ın açıklaması:

GYK toplantısında bu karara, dayandığı kuramsal değerlendirmeler nedeniyle karşı oy kullanmıştım.Ancak TBKP'nin 141-142. maddeler kalkıncaya kadar varlığını koruması ve arşivin toparlanması amacıyla gerekli girişimlerin yapılması konusunda aynı düşünceleri paylaştığım için tartışma ve eleştirme hakkımı saklı tutmak kaydıyla karşı oyumu geri alıyorum.

GENEL YÖNETİM KURULU'NUN BÜYÜK KONGRE'YE SUNDUĞU **"TBKP VE YENİLENME"** ÜZERİNE KARAR TASARISI

Kongre Tezleri tartışması ışığında TBKP'nin yenilenme deneyimini inceleyen TBKP Büyük Kongresi, TKP ile TİP'in birleşmesi, yeni bir programatik anlayışın ortaya konması ve bu temelde yürütülen politik faaliyet sonucunda TBKP'nin yaşadığı yenilenme sürecinin kazanımları olarak şunları saptar:

-Yalnızca statükoyu, mevcut rejimi eleştirmek ve gelecekteki "büyük günler"i beklemekle yetinmeyen, duruma bugünden müdahale eden, politik gündemde yer alan, gerçekçi ve yapıcı politik alternatifler ortaya koyan yeni politik anlayış, bize ülkemizde toplumsal gelişmenin temel sorununu kapsamlı şekilde ele alma, böylece geleneksel otoriter, merkezci devlet anlayışıyla sivil toplum arasındaki karşıtlıkta aktif ve etkili bir rol oynama olanağı vermiştir. Bu yaklaşım bizi toplumun bütün kesimlerine, düşüncelerimizi de somut gerçekliğe yakınlaştırmıştır.

-Bütün demokrasi güçleriyle diyalog, işbirliği ve mutabakatlar oluşturma politikası, bize marksist hareketin ülkemizdeki geleneksel yalıtılanmışlığından kurtulma olanağı vermiş, mücadelemize destek ve dayanışma sağlamış, görüşlerimizin kamuoyunda ciddiye alınmasına yardımcı olmuştur. Hiçbir partinin ya da toplumsal kesimin sorunları tek başına çözmesinin olanaklı olmadığı, bütün güçler arasında karşılıklı anlayış temelinde bir işbirliğinin zorunlu olduğu şeklindeki ilkesel görüşümüz, dışa açılan ve dışımızdan etkilenmeye ve öğrenmeye açık bir yapıya ulaşmamızı sağlamıştır.

-Yenilenme, yasallaşma sorununu gündeme almamızı getirmiş ve bu uğurdaki mücadele 70 yıllık yasağın kırılmasını, komünizm tabusunun yıkılmasını olanaklı kılmıştır. Komünistlerin özgürlüğünün kazanılması, genel

olarak düşünce, örgütlenme ve vicdan özgürlüğünün geri döndürülemez şekilde elde edilmesinin koşullarını hazırlamıştır.

-Yenilenme bizi birliğe yöneltmiş, başka marksistlerle birliğin zorunluluğunu göstermiş ve TBKP'lilerin de katkısıyla Sosyalist Birlik Partisi kuruluş aşamasına gelmiştir.

-En önemli kazanımlarımızdan biri, parti içi yaşamın demokratikleşmesi, özgür tartışma, parti içi çoğulculuk fikirlerinin yaşam bulmaya başlamasıdır. Yeni parti ilkelerini, bizzat yeni bir parti yaşamı ortaya koyarak bulma yolu izlenerek, merkeziyetçi bir partiden, demokratik, çoğulcu, katılımcı bir partiye geçişte önemli deneyler elde edilmiştir.

-Yeni sorunlara çözüm bulma arayışı bizi Marksizm dışı teorilere de değer vermeye yöneltmiş, teorik çoğulculuk anlayışı hem insanlık düşüncesinin bütün kazanımlarından yararlanma, hem de marksizme de eleştirel yaklaşma, yolunu açmış böylece sürekli yaratıcı bir teorik çalışma için tutarlı bir çıkış noktası oluşturmuştur.

-Yenilenme bize bireyin önemini öğretmiştir. Soyut, fetişleşmiş bir kolektifin içinde eriyen, politik düşünüş ve davranışta farkları silikleşen birey yerine, bağımsız, özgür düşünme, karar alma sürecine aktif katılma, girişimcilik gibi özellikleriyle kolektifi zenginleştiren bireye yönelme, sürecin belirgin bir özelliği olmuştur.

-Toplumda ve partide erkek egemenliğinin bilincine çıkması, kadın üyelerin yeni tarzda aktifleşmeye başlaması, erkek üyelerin, bir ölçüde de olsa, partideki erkek egemen ilişkilere duyarlı hale gelmesi, yenilenme sürecinin bir başka önemli kazanımıdır.

-Doğal dengenin korunması, çevrenin tahribatının önlenmesi sağlanmadan toplumsal gelişmenin kazanımlarının bir anlam taşımayacağı, doğanın değerinin kavranması yenilenme sayesinde gerçekleşmiştir.

-Global sorunların önemi, dünyada gelişen ve demokrasi kültürünü hemen bütün sorunların çözümünün giderek uluslararasılaşması, yeni dünyadaki bütün demokratik güçlerle eşit haklı ve karşılıklı anlayış temelinde bir uluslararası işbirliği ve dayanışma anlayışını ortaya çıkarmıştır. Yasallaşma mücadelemize komünist partilile

rin yanı sıra, sosyal demokrat, yeşil, hümanist çok çeşitli güçlerin sağladığı büyük dayanışma bu doğrultuyu daha da güçlendirmiştir.

-Yenilenme bize kendimize, geçmişimize, teorimize, ideolojimize, örgütsel yapılanmamıza önyargısız, hiçbir şeyi fetişleştirmeden ve tabulaştırmadan eleştirel yaklaşabilme özelliğini kazandırmıştır.

TBKP Büyük Kongresi, somut deneyimden çıkan bu kazanımları bütün Türkiye sol hareketinin dikkatine sunar. Yenilenme, bitmiş bir süreç değildir. Dünyadaki ve Türkiye'deki değişiklikler yenilenmeyi, arayış içinde olmayı sürekli kılmayı gerektiriyor:

Dünyada, son yıllardaki hızlı değişikliklerde açık gözlendiği gibi:

-Dünyanın iki karşıt politik, ekonomik, toplumsal ve askeri kampa bölünmesi sona ermiş, yani kutuplaşmaların ve çatışmaların sona ermesi yönünde güçlü bir eğilim belirmiştir.

-Bilimsel ve teknik devrim üretimde, tüketimde yaşam ve düşünce tarzında köklü dönüşümlere yol açmaktadır.

-İnsanlık çok pahalı da olsa, sosyalizm idealleri ile devletçi sosyalizmin aynı şey olmadığını öğrenmiştir.

-Barış, demokrasi, insan hakları tarihte ilk kez bütün insanlığın paylaştığı değerler haline gelmiş, bunları yaşama geçirme olanakları artmıştır.

-İnsanlığın kaderinin ortak olduğu, dünya ekonomisinin bütünleşmesi ve global sorunların derinleşmesiyle giderek daha çok bilince çıkmaktadır.

Türkiye'de, 12 Eylül'ün dersleri ve dünyadaki hızlı değişimin etkisiyle, tarihte ilk kez, bütün toplumsal gelişmeyi merkezi otoritenin çıkarlarına tabi kılan devletçi anlayış ve yapıya karşı, sivil toplumun ve insanın özgürleşmesinin çıkarlarını temel alan bir toplumsal dinamizm güçlenmektedir. Çoğulcu bir demokrasiyi kazanma, katılımı gerçekleştirme olanakları tarihte ilk kez ciddi olarak ortaya çıkmaktadır.

TBKP Büyük Kongresi bütün bunları dikkate alarak, ideolojik, teorik, politik ve örgütsel yaklaşımlarda ciddi ve köklü bir yenilenmenin, başta sol güçler olmak üzere bütün politik güçlerin gündeminde olduğu kanısındadır.

TBKP'nin kendi deneyimleri temelinde, Büyük Kongre şu yaklaşımları, ülkemiz marksistlerinin ve markist olmayan bütün değişim güçlerinin dikkatine sunar:

-Yeni gelişmeler, geçmişin ana ilerici görüşlerini oluşturan sosyal demokrat ve komünist partilerden farklı yeni bir değişim partisini gerekli kılmaktadır. Sosyalist Birlik Partisi'nin Türkiye'de bu yolda bir ilk adım olması umuduyla, TBKP Büyük Kongresi, yeni partinin:

-Barış, demokrasi, sosyalizm, kadının kurtuluşu, insan ile doğanın evriminin uyumunun sağlanması gibi amaçlara yönelen çok amaçlı bir mücadele vermesini,

-İşçi sınıfının yanı sıra diğer toplumsal sınıf ve tabakaların hiçbirine bir ayrıcalık tanımadan bütün değişim güçlerine dayanmasını,

-Marksizmin yanı sıra, öteki toplumsal değişim teorilerine de değer vermesini-

-Öteki özgürleşme akım ve hareketleriyle ve aydınlarla eşitlik ve karşılıklı anlayış ve etkileşim içinde düzenli diyalog yürütmesini önerir.

TBKP Büyük Kongresi, başlayan Marksizm tartışmasının sürdürülmesini gerekli görür. Tartışmada amaç, marksizmin geçerli olup olmadığını saptamak, Türkiye komünist hareketinin mirasına sahip çıkmak ya da çıkmamak değil, günümüzün gerçeklikleri ve gelişme eğilimleri açısından marksizmin ve tarihimizin değerlerini önkabulsüz, ideolojik olmayan bir tutumla ortaya çıkarabilmek ve bütün değişim güçlerinin hizmetine sunabilmek olmalıdır.

EK:

GYK Üyesi Şahabettin Bakırsan'ın Karşı Oy Yazısı;

Çalışma raporuna karşı oy yazımda belirttiğim aynı nedenlerle bu tasarıya da karşı oy kullanıyorum.

TÜRKİYE BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ GENEL MERKEZİ
Gazi Mustafa Kemal Paşa Bulvarı No:47/25
Maltepe/ANKARA Tel: 230 08 75
Baskı : Paşahan Matbaası ■ İstanbul ■ 516 01 46 ■ Ocak 1991